

Antti Ikonen

KESKISUOMALAISEN PIENYRITTÄJÄN PARHAAKSI
Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto 1954-1978

Suomen historian pro gradu -tutkielma
Syksy 1997
Historian laitos
Jyväskylän Yliopisto

IKONEN, Antti 1997. Keski-suomalaisen pienyrittäjän parhaaksi. Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto 1954-1978. Jyväskylän Yliopisto. Historian laitos. Suomen historian pro gradu -tutkielma. -109 sivua.

TIIVISTELMÄ - ABSTRACT

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto perustettiin alkuvuodesta 1954 järjestyksessään kuudentena Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliiton maakunnallisena jäsenjärjestönä. Liiton tarkoituksena oli mm. toimia maakunnan käsi- ja pienteollisuudenharjoittajien yhdyssiteenä, valvoa jäsenkuntansa taloudellisia ja yhteiskunnallisia pyrintöjä ja helpottaa pääomanhankintaa. Liiton jäseniksi hyväksyttiin kaikki liiton toimialueella käsi- ja pienteollisuutta harjoittavat henkilöt ja yhteisöt sekä koti-, käsi- ja pienteollisuuden edistämiseksi toimivat järjestöt.

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton toiminta oli monipuolista vaikuttamista maakunnan yrittäjien hyväksi. Yrittäjille antamansa suoran neuvonnan lisäksi liitto esimerkiksi rakensi suhteita kuntiin ja muokkasi niiden maaperää yrittäjäystävällisemmäksi, piti yrittäjien asiaa esillä lehdistössä, järjesti informaatiotilaisuuksia maakunnan kansanedustajille ja muille vaikuttajille sekä teki usean tahon kanssa yhteistyötä Keski-Suomen taloudellisen toiminnan kehittämiseksi.

Yksittäisen yrittäjän kannalta Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton merkitys oli erityisesti siinä, että se oli ainut koko maakunnan kattava foorumi, jossa keskinäisestä yhteistoiminnasta kiinnostuneet käsi- ja pienteollisuuden harjoittajat saattoivat tavata. Liiton toiminta synnytti yrittäjien kesken verkostoja ja antoi henkistä tukea joskus vaikeissakin toimintaympäristöissä elinkeinoaan harjoittamaan joutuneille pienyrittäjille. Liitto sai aikaan myös konkreettisia parannuksia esimerkiksi pienteollisuuden sähkövoimakysymyksissä.

Vuodesta 1954 lähtien Keski-Suomessa toimi kaksi käsi- ja pienteollisuuden järjestöä, kun maakunnallisen liiton kanssa samana vuonna perustettiin Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistys vanhan Jyväskylän Käsityöläisten yhdistyksen työn jatkajaksi. Näiden kahden järjestön yhteenliittäminen toimintojen tehostamiseksi ja järjeistämiseksi oli esillä 1950-luvulta lähtien, ja lopulta pitkällisten neuvotteluiden jälkeen vuonna 1978 syntyi uusi järjestö nimeltään Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusyhdistys. Järjestöjen yhdistyminen ei aiheuttanut mitään dramaattista muutosta niihin kuuluneiden jäsenten kannalta, sillä liitto ja yhdistys olivat tehneet paljon yhteistyötä koko olemassaolonsa ajan.

Asiasanat:

- Keski-Suomi
- käsi- ja pienteollisuus
- pienteollisuus
- pienyritykset
- yrittäjien yhteistoiminta
- yrittäjäjärjestöt

SISÄLTÖ

1 Käsitöstä pienteollisuuteen.....	1
1.1 Pienteollisuuden juuria ja järjestäytymisen linjoja.....	1
1.2 Tarkastelun kohteena Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto.....	5
1.3 Pienteollisuuden määrittelyn ongelmia.....	7
2 Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto syntyi rakennemuutoksen Suomessa.....	10
2.1 Rakennemuutoksen Suomi tarvitsi pienteollisuutta.....	10
2.2 Pienyrittäjät tarvitsivat neuvoja ja tukea.....	12
2.3 Liiton perustaminen.....	16
3 Toimintaa ja aikaansaannoksia.....	22
3.1 Ensimmäinen toimintavuosi - läpimurto yleiseen tietoisuuteen.....	22
3.2 Uurastusta pienteollisuuslainojen parissa.....	24
3.3 Yhteyksiä ja yhteistoimintaa.....	29
3.3.1 “Luontainen tapa toimia” loi verkostoja.....	29
3.3.2 Suhteet kuntiin.....	34
3.3.3 Rajankäyntiä valtion pienteollisuusneuvontatoiminnan kanssa.....	36
3.3.4 Kehitys arvostetuksi yhteiskunnalliseksi asiantuntijaksi.....	39
3.5 Yrittäjän asiaa julkituoden, yrittäjän etua ajaen.....	42
3.5.1 Julkisuutta.....	42
3.5.2 Edunvalvontaa.....	45
3.6 Neuvonta- ja koulutustoiminta.....	48
3.7 Maakunnallisesta kehitysyhtiösuunnitelma Aluetalous Oy:stä Kehitysaluerahasto Oy:ksi.....	53
4 Liiton talous, jäsenkenttä ja toiminnan moottorit.....	59
4.1 Taloudenpito.....	59
4.1.1 Rajalliset resurssit.....	59
4.1.2 Sinnikästä jäsenmaksuperintää toiminnan ylläpitämiseksi.....	63
4.2 Sekalaista seurakuntaa.....	67
4.2.1 Mylläreistä vientiyrityksiin.....	67
4.2.2 Nousua ja laskua suhdanteita seurailleen.....	70
4.3 Liiton toimihenkilöitä.....	73
5 Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton ja Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistyksen suhde.....	79
5.1. Päälekkäistä vai toisiaan täydentävää toimintaa?.....	79
5.2. Uusi yhdistys oli pitkällisen synnytyksen tulos.....	84
6 Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton toiminnan tilinpäätös.....	90
7 Vuosien varrelta - toimintakertomusten kertomaa.....	94
Lähteet.....	106

1 KÄSITYÖSTÄ PIENTEOLLISUUTEEN

1.1 Pienteollisuuden juuria ja järjestäytymisen linjoja

Suomalaisten vahva pyrkimys omavaraistalouteen jarrutti pitkään ammattimaisen käsityön kehittymistä teolliseksi tuotannoksi maassamme. Sekä rahvas että säätyläiset niin maaseudulla kuin kaupungeissakin pyrkivät suoriutumaan oman perheen tai palkollisten voimin esimerkiksi työkalujen, vaatteiden, kulkuvälineiden, talousesineiden ja erilaisten elintarvikejalosteiden valmistuksesta, ja teollisuuden kotimarkkinoiden laajeneminen oli siksi kovin hidasta.¹ Tietyt erikoisosaamista vaativat käsityön alat olivat kuitenkin ainoastaan harvojen ja kunnioitettujen taitajien hallinnassa. Tällaisia erikoisosaajia olivat esimerkiksi sepät, suutarit, räätälit ja veneentekijät, jotka olivat omissa yhteisöissään merkittävässä asemassa.²

---

¹ VIRRANKOSKI 1980, 241-242.

² MARKKANEN 1988, 224.

Suomessa 1800-luvun lopulla alkanut teollistuminen muutti käsityöelinkeinojen luonnetta ja muotoja paitsi kaupungeissa myös maaseudulla. Tehdasteollisuus hävitti lukuisia perinteisiä käsityö-ammatteja, mutta samalla syntyi myös uusia tarpeita ja niiden täyttäjiksi ilmaantui uudenlaisia taitajia. Maaseudun käsityö alkoi eriytyä aiempaa hienojakoisemmiksi ammateiksi ja perinteisten käsityöläisten rinnalle ilmaantuivat läkki- ja vaskisepät, kellosepät, polkupyörä- ja muut korjauspajat, teurastajat, juomanvalmistajat ja monet muut. 1880-luvulta ensimmäiseen maailmansotaan tultaessa maaseudun käsityö oli muuttanut olennaisesti luonnettaan ja kehittynyt yhä enemmän pienteollisuuden suuntaan. Esimerkiksi sepän ammatti oli eriytynyt jo selvästi maataloutta ja teollisuutta palveleviin sepän töihin. Kuitenkin varsinaista pienteollisuutta oli Keski-Suomen maaseudulla *Markkasen* mukaan niukasti vielä ensimmäisen maailmansodan aikoihin ja se oli keskittynyt maakunnan ainoan kaupungin läheisyyteen, lähinnä Laukaaseen ja Jyväskylän maalaiskuntaan. Autonomian ajan pienteollisuusyrityksiä - virallisen tilastoinnin mukaan korkeintaan viisi henkilöä työllistäviä tuotantolaitoksia - Keski-Suomessa olivat mm. nahkuriverstaat, oluttehtaat, uistintehdas ja tervatehdas.³

Varhaisimpana pyrkimyksenä saada kootuksi suomalaisia käsi- ja pienteollisuuden harjoittajia yhteen pidetään Turusta vuonna 1875 alkaneita teollisuudenharjoittajien valtakunnallisia kokouksia. Nimestä "Suomen teollisuudenharjoittajain yleinen kokous" huolimatta Turun Käsityöläisyhdistyksen koollekutsumaan ensimmäiseen kokoukseen oli kutsuttu pääasiassa käsityöläisiä, mikä seikka herätti kokousväessä "periaatteellista keskustelua". Siinä todettiin kokouksen puheen-

---

³ MARKKANEN 1988, 224.

johtajan puuseppämestari Cronvallin suulla, että suuremman teollisuuden ja käsityön intressit olivat niin erilaiset, ettei yhteisiin kokouksiin ollut aihetta. Kokousselostuksen mukaan tämän ensimmäisen kokouksen koollekutsumisessa seurattiin Ruotsin esimerkkiä, kun oli havaittu elinkeinovapauden heikentäneen käsityöläisten asemaa ja alentaneen ammattitaitoa. Kokouksen nimikin oli lainattu Ruotsista.⁴

Kiinteämmän muodon teollisuudenharjoittajain yhteistoiminta sai vuonna 1898, jolloin yhdeksännessä yleisessä kokouksessa Helsingissä hyväksyttiin toiminnalle viralliset säännöt. Käsityöläisten lisäksi tässä vaiheessa oli mukana jo tehtailijoiksi kutsuttuja eri alojen ja eri kokoisten yritysten omistajia. Yleisten kokousten väliaikoina asioita hoitivat kokouksen valitsema Teollisuusvaltuuskunta ja sen hallituksenä toiminut keskuskomitea, jonka puheenjohtajana toimi 1900-luvun alussa suomalaisen työväenliikkeen historiasta tuttu Victor Julius von Wright.⁵

Teollisuuslaitosten tieltä hävisi monia vanhoja käsityöammattaitoja, ja osa käsityöläisten ammattikunnasta sulautui tehdastyöläisten joukkoon. Osa jatkoi edelleen käsityöammattinsa harjoittamista, mikä satoi ammatinharjoittajan lakisääteiseen elinkeinoyhdistykseensä aina 1950-luvulle saakka. Näihin elinkeinoyhdistyksiin kuului myös vuonna 1878 perustettu Jyväskylän Käsityöläisten yhdistys. Elinkeinoyhdistysten rinnalle valtakunnallisen Teollisuudenharjoittajain Keskuskomitean siipien suojiin ilmaantui pian Helsingin kokouksen 1898

---

4 Pienteollisuuden Keskusliitto 90 vuotta, 4; NIVARPÄÄ 1978, 20-21.

5 Käsityö ja Teollisuus n:o 5 1958; Pienteollisuuden Keskusliitto 90 vuotta, 4.

jälkeen useita paikallisia pienteollisuusyhdistyksiä: 1900-luvun aivan ensi vuosina sellaisia toimi ainakin Helsingissä, Tampereella, Hämeenlinnassa ja Viipurissa. Paikallisyhdistykset nimittivät itseään esimerkiksi käsityöläis- ja tehtailijayhdistyksiksi, teollisuusyhdistyksiksi tai käsityö- ja tehdasyhdistyksiksi.⁶

Edellisenä vuonna Suomen Käsityö- ja Teollisuusliitoksi nimetty pienteollisuudenharjoittajien keskusjärjestö kokoontui vuonna 1930 ensimmäiseen liittokokoukseensa Tampereelle. Entisen keskuskomitean sijaan ylimmäksi päättäväksi elimeksi tuli nyt liittokokous. Vuonna 1945 järjestön nimi muuttui Käsiteollisuusliitoksi ja sitten vuonna 1951 Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliitoksi. Nimi kuvaa jäsenkunnassa tapahtunutta kehitystä: keskusliittoon oli tuolloin liittynyt teollisilla pientuotantoaloilla toimineiden järjestöjen enemmistö. Käsiteollisuuden suhteellisen osuuden jäsenkunnasta edelleen vähennyttyä keskusliiton nimi lyhennettiin vuonna 1963 Pienteollisuuden Keskusliitoksi.⁷

1990-luvun aikana yrittäjien valtakunnallisessa järjestöportaassa on koettu suuri mullistus. Vuoden 1995 alussa nimittäin Pienteollisuuden Keskusliitto ja toinen valtakunnallinen yrittäjäjärjestö, Suomen Yrittäjien Keskusliitto, yhdistivät voimansa ja syntyi uusi valtakunnallinen keskusjärjestö, Suomen Yrittäjät.⁸

---

6 Helsingin, Hämeenlinnan, Tampereen ja Viipurin yhdistysten julkaisuja 1900-luvun alusta. Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistyksen arkisto.

7 Käsityö ja Teollisuus n:o 5 1958.
Pienteollisuuden Keskusliitto 90 vuotta, 5.

8 Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuuslehti n:o 1/95, 23.

1.2 Tarkastelun kohteena Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton toimintaa vuosien 1954 ja 1978 välisenä aikana eli järjestön koko elinkaaren ajan. Keski-Suomen Käsi ja Pienteollisuusliitto edusti käsi- ja pienteollisuuden valtakunnallisessa organisaatiossa maakunnallista porrasta, jonka yläpuolella oli Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliitto ja periaatteessa alapuolella useissa kaupungeissa vanhojen lakimääräisten elinkeinoyhdistysten sijalle perustetut paikallisyhdistykset. Viimemainitut kuitenkin kuuluivat nekin itsenäisinä jäsenjärjestöinä keskusliittoon ja joissakin tapauksissa jopa ryhtyivät maakunnallisten liittojen kanssa jonkinlaiseen kilpailuun asemasta seutukunnan yrittäjien yhteistyöelimenä. Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton toiminta-alueella tällaisena kilpailevana järjestönä oli Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistys.

Lähtökohdaksi Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton tarkastelulle sopii lyhyt silmäys sen kattojärjestöön liiton perustamisen aikoihin. Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliitto määritteli 50-luvun puolivälissä toimintaperiaatteensa seuraavasti:⁹

---

⁹ Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliiton toimintakertomus v:lta 1954.

Liitto toteuttaa tarkoituksensa:

- 1) valvomalla maamme käsi- ja pienteollisuudenharjoittajain etuja ja oikeuksia sekä edustamalla käsi- ja pienteollisuutta suhteessa valtiovaltaan ja viranomaisiin
- 2) seuraamalla ja ohjaamalla maan käsi- ja pienteollisuuden kehitystä
- 3) toimimalla koko maan käsi- ja pienteollisuuden paikallisten yhdistysten sekä eri toimialajärjestöjen keskuselimenä ja yhteisten pyrkimysten ajajana
- 4) kehittämällä alan ammattikasvatustyötä ja toimimalla käsityö- ja teollisuusammattien ammattitaidon yleistymisen ja kohoamisen hyväksi
- 5) kehittämällä ja valvomalla mestarin- ja kisällinkirja-järjestelmää
- 6) saamalla aikaan eri käsi- ja pienteollisuusalojen entistä tehokkaampaa yhteistoimintaa, ennenkaikkea eri alojen teknillistä kehittämistä silmälläpitäen
- 7) aikaansaamalla ja kehittämällä yhteistoimintaa työnantajien ja työntekijöiden kesken

Tällaisen järjestön maakunnalliseksi alajärjestöksi perustettiin vuonna 1954 Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto. Paitsi keskusliittoa ylläpitävä jäsenjärjestö Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto oli alusta alkaen myös ja ennenkaikkea itsenäinen toimija omassa vaikutuspiirissään: keskusliiton määräysvalta ei koskaan muodostunut Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton toimintaa hallitsevaksi piirteeksi. Päin vastoin, mikäli oma-aloitteisuus puuttui, toiminta hiljeni olemattomaksi eikä keskusliitolla

ollut sen vireyttämiseksi mitään keinoja.¹⁰

Menneen aikamuodon käyttäminen tutkittavana olevasta järjestöstä ja sen elinkaaren rajaaminen vuoteen 1978 perustuu siihen, että vuoden 1978 alussa syntyi uusi, yhä toimiva Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusyhdistys -niminen järjestö, joka on tässä tutkimuksessa tarkasteltavan maakunnallisen liiton ja sen rinnakaisjärjestön, Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistyksen yhteensulautuma.

1.3 Pienteollisuuden määrittelyn ongelmia

Pienteollisuuden kartoitukset ovat aina olleet vaikeita toteuttaa, koska se, mitä pienteollisuudella ymmärretään, vaihtelee eri yhteyksissä. Rajaukset esimerkiksi yrityksen työntekijämäärän tai liikevaihdon mukaan ovat aina enemmän tai vähemmän keinotekoisia. Määritelmät ovatkin vaihdelleet eri aikoina.

Virallinen tilastointi piti varhaisempina aikoina pienteollisuusyksikön rajana korkeintaan viittä työntekijää, ja sitä suuremmat yritykset laskettiin jo varsinaisiksi teollisuusyksiköiksi.¹¹ Mittasuhteiden ja käsitysten muutoksesta kertoo, että 1960-luvulla kauppa- ja teollisuusministeriö piti pienteollisuusyrityksen henkilömäärän ylärajana sataa työntekijää.¹²

---

¹⁰ Tuomas Kerttusen ja Kauko Kaarenojan haastattelut.

¹¹ MARKKANEN 1988, 224.

¹² Jyväskylän pienteollisuus, 1.

Pienteollisuuden Keskusliiton ja suomalaisen suurteollisuuden etujärjestön, Teollisuudenharjoittajain liiton yhteistyötunnustelut kariutuivat aikanaan jo ennen virallisia neuvotteluja siihen, että Pienteollisuuden Keskusliitossa oli edustettuna teollisuuden lisäksi myös muuntyyppistä elinkeinotoimintaa.¹³ Itse asiassa pienteollisuuden liepeille on kytkeytynyt aloja, jotka ovat varsin kaukana siitä, mitä teollisella toiminnalla yleensä ymmärretään. Vuonna 1977 Pienteollisuuden Keskusliittoon kuuluneista toimialajärjestöistä voi ääripäinä ottaa esimerkeiksi Kiviteollisuusliiton ja Suomen Kosmetologien Liiton. Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistykseen, Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton tuolloiseen "paikallisvastustajaan" ja yhteistyökumppaniin puolestaan kuului yrityksiä pesulasta ja ompelimosta lähtien.

Pienteollisuuden Keskusliitto pyrki vuonna 1965 selvittämään käsi- ja pienteollisuuden järjestäytymisen tarkoituksenmukaisuutta kaikkine siihen vaikuttavine seikkoineen. Liiton asettama organisaatio-toimikunta totesi, että yrittäjäkunta voitiin jakaa toimintansa luonteen perusteella (1) pieneen ja keskisuureen teollisuuteen, (2) asennus- ja korjaustoimintaa harjoittaviin työliikkeisiin, (3) varsinaisiin käsityöliikkeen harjoittajiin sekä (4) palveluelinkeinonharjoittajiin. Toimikunnan mukaan nämä voitiin jakaa kahteen pääryhmään toimintaedellytystensä, toiminnan laadun ja laajuuden perusteella. Ensimmäisen ryhmän muodostivat (A) pieni ja keskisuuri teollisuus sekä asennus- ja korjaustoiminnan työliikkeet, toisen puolestaan (B) käsityö- ja palveluelinkeinojen harjoittajat. Näiden pääryhmien

---

¹³ Identifioimaton lehtileike otsikolla Pienteollisuuden suunta. K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton lehtileikkeet.

katsottiin edustavan keskusliitossaan toimintansa luonteesta johtuvia erilaisia tavoitteita ja pyrkimyksiä.¹⁴

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton jäsenistö on koko pienteollisuus -nimikkeen liepeille ryhmittyneeseen hajanaiseen kenttään verrattuna helpommin hahmotettavissa. Liittoon kuuluneiden yritysten selvä enemmistö on kuulunut edellä esitetyn keskusliiton organisaatiotoimikunnan määritelmän mukaiseen ensimmäiseen pääryhmään, eli liitto edusti pääosin pientä ja keskisuurta teollisuutta sekä jossain määrin asennus- ja korjaustoiminnan työliikkeitä. Liiton toimintasuunnitelma vuodelle 1974 määrittelee asian ytimekkäästi:

“(Keski-Suomen) Käsi- ja Pienteollisuusliitto toimii tarkoituksensa mukaisesti pienen ja keskisuuren teollisuuden yhteiselimenä Keski-Suomessa, ajaa sen etuja mahdollisuuksiensa mukaan sekä edustaa sen etuja ja näkökantoja maakuntaamme kehitettäessä.” ¹⁵

---

14 Käsi- ja Pienteollisuuden harjoittaja n:o 3, 1965.

15 Toimintasuunnitelma vuodelle 1974. Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton arkisto.

2 KESKI-SUOMEN KÄSI- JA PIENTEOLLI-SUUSLIITTO SYNTYI RAKENNEMUUTOKSEN SUOMESSA

2.1 Rakennemuutoksen Suomi tarvitsi pienteollisuutta

Sodanjälkeinen Suomi ei voinut luottaa enää yksin maatalouteen maaseudun työllistäjänä. Maatalouden koneellistuminen näytti tekevän maataloustyöväen pian kokonaan tarpeettomaksi, kun jopa talojen omassa väessä alkoi olla työvoiman liikatarjontaa. Keski-Suomenkin pienviljelyvaltaiselle maaseudulle alkoi muodostua väestöpainetta.

1950-luvun alkuun asti Keski-Suomen kehitystä oli hallinnut voimakas maaseutu. Väestön selvä enemmistö oli asunut maaseudulla ja saanut elantonsa maataloudesta. Sodanjälkeinen suuri syntyvyys, asutus-toiminta ja karjalainen siirtoväki vahvistivat hetkellisesti maaseudun elinvoimaa, mutta useimmissa maalaispitäjissä väestökehitys kääntyi kuitenkin jo 1950-luvulla laskuun. Keski-Suomi jakaantui tyhjenevään maaseutuun ja alueellisiin kasvukeskuksiin, jollaisiksi muodostuivat Jyväskylä lähimpine naapurikuntineen sekä Jämsä, Jämsänkoski, Keuruu,

Saarijärvi, Suolahti ja Äänekoski.¹

1950-luvulla ryhdyttiin Suomessa puhumaan maaltapaosta, joka koettiin osaltaan asutuskeskustenkin sosiaalisia ongelmia lisäävänä huolestuttavana kehityssuuntana. Valtiovalta ryhtyi ratkomaan ongelmaa niinsanotuin kehitysaluepoliittisin toimenpitein, joilla pyrittiin edistämään maaseudun elinkeinoelämän monipuolistumista muunmuassa luomalla aiempaa paremmat alueelliset toimintaedellytykset maaseudun tuotantotoiminnalle. Tämä tarkoitti maaseudulla toimineen koti- ja pienteollisuuden kehittämistä ja sen määrän lisäämistä. Asiaa selvittämään perustettiin komiteoita, ja konkreettisenä toimenpiteenä valtion budjetissa osoitettiin lainavaroja maaseudun pienteollisuudelle.²

Lainoituksen järkevän ja tehokkaan käytön varmistamiseksi tarvittiin alueellisia organisaatioita, joilla olisi mahdollisuudet perehtyä tapauskohtaisesti pienyritysten rahoitustarpeisiin. Pienteollisen tuotannon kapasiteettia haluttiin samalla kontrolloidusti ohjata alueille ja aloille, joilla oli todellisia menestymisen mahdollisuuksia. Valtiolla ei ollut omaa kenttäorganisaatiota, joten perustetun lainatoimikunnan avuksi huudettiin yrittäjien omaa järjestöä, Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliittoa, joka ryhtyi kannustamaan vielä järjestäytymättömien maakuntien yrittäjiä maakunnallisten käsi- ja pienteollisuusliittojen

---

¹ LAITINEN, Erkki, Väestökehitys. Teoksessa JOKIPII, Mauno (toim.), Keski-Suomen historia 3, Jyväskylä 1993.

² Kunnallisneuvos Eino Paloveden haastattelu, Keskisuomalainen 13.11. 1954; LÄHTEINEN, Martti, Pienyrittäjän asema autioituvalla maaseudulla. Sosiaali- ja terveysministerö, sosiaalipoliittisen tutkimusosaston tutkimuksia, 1972.

perustamiseen jo pelkästään laina-asian vuoksi.³

Vaikka valtion asenne yrittämistä kohtaan oli kehittymässä myönteiseen suuntaan, järjestäytynyttä yrittäjäkuntaa 1950-luvun puoliväliin mennessä tehdyt toimet eivät tyydyttäneet. Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliiton puheenjohtaja Klaus Vartiovaara kirjoitti marraskuussa 1956 Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton ja Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistyksen yhteisessä Jäsenlehdessä kovin tyytymättömään sävyyn:

“Käsi- ja pienteollisuuden kansantaloudellisesta merkityksestä korkeaan ammattitaitoon perustuvan laatutyön suorittajana sekä maaseudun työllisyyden turvaajana on puhuttu paljon kauniita sanoja. Eiköhän jo olisi aika siirtyä juhlapuheista käytännön tekoihin.” ⁴

2.2 Pienyrittäjät tarvitsivat neuvoja ja tukea

“Oli kotiuduttu sotahommasta, kuka ehjänä, kuka vähemmän ehjänä. Vuosia oli vietetty poissa mielekkäästä, tuottavasta työstä. Oli vapauduttu rähinäremmien, kaulustähtien ja -natsojen usein älyttömien kolistelujen orjuuttavista komennoista. Yhteiskunnan rakennemuutos oli vauhdissa, maatalous koneellistui nopeasti. Niinpä monen kohdalla tuli ajankohtaiseksi itsenäisen ammatin hankkiminen ja harjoittaminen. Kaikesta oli puute. Silti nuorten

---

³ Eino Norosen puheenvuoro syyskokouksessa 26.11. 1962. Kansiossa Kirjeet, muistiot, toimintakertomukset, toimintasuunnitelmat, perustamiskirja.

⁴ Jäsenlehti marraskuu 1956.

ihmisten tajunta oli toivoa täynnä. Omavaraistalouden aika oli vielä tuoreena muistissa; kädet olivat tottuneet omatoimisuuteen ja voima pakotti hartioita.” ⁵

Näin kuvailee venemestari Otto Nieminen sodanjälkeisten vuosien yleisiä tunnelmia elämänuraansa aloittelevan nuoren pienyrittäjän näkökulmasta. Yrittäjien lukumäärä maaseudulla alkoi kasvaa. Pienteollisuuden järjestötoiminnalle sotienjälkeinen säännöstelytalous merkitsi suorastaan pakkoa puuttua pienyrittäjien etujen valvontaan aiempaa suuremmalla tarmolla, sillä pienyrittäjien kanssa oli niukkuutta jakamassa paljon voimakkaampia ja äänekkäämpiä eturyhmiä.⁶

Yksityisyrittäjyyden luonteeseen kuuluu, että yrittäjä tekee työtään tai on siinä ainakin henkisesti kiinni jopa ympärivuorokautisesti. “Kolmeen viikkoon en riisunut työvaatteita yöllä enkä päivällä ja nukuinkin verstaan nurkassa”, kertoi Kauko Kaarenoja nuoren pienteollisuusyrittäjän alkutaipaleesta vuoden 1959 marraskuun Jäsenlehdessä. Koska yrittäjän ammatissa on aina kyse menestymisestä tai kaatumisesta, elämästä tai kuolemasta yrittäjänä, varsinkin aloittelevan yrittäjän henkiset ja fyysisetkin voimavarat oman toimintaympäristönsä aktiiviseen seuraamiseen - puhumattakaan siihen itsenäisesti vaikuttamisesta - jäivät useimmiten kovin rajallisiksi.⁷

Erityisesti maaseudulla oli usein vastuksena myös ympäristön

---

⁵ NIEMINEN, 1.

⁶ Käsityö ja Teollisuus n:o 5, 1958.

⁷ NIEMINEN, 1.

varauksellinen suhtautuminen yrittämiseen; se saatettiin kokea jopa jonkinlaisena keinotteluna. 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa tehdyssä tutkimuksessa, jossa selvitettiin pienyrittäjän asemaa rakenne muutoksen koettelemalla maaseudulla, todettiin erityisesti väestökatokunnissa kielteisen suhtautumisen yrittäjiin olleen eräs merkittävimmistä pienyrittäjiä kohdanneista vaikeuksista. Tutkimukseen osallistuneiden kuntien yrittäjistä 12 prosenttia mainitsi tämän seikan pahimpana omaa yritystoimintaansa haittaavana tekijänä.⁸

Myös julkisen vallan ja yrittäjien väliset suhteet olivat sodanjälkeisessä suomalaisessa yhteiskunnassa molemmin puolin jokseenkin hapuilevia, epäluuloisiaakin. Vaikka valtio osoitti viimeistään pienteollisuuslainajärjestelmän myötä konkreettista tukeaan yrittäjille, niin esimerkiksi verotuskysymyksissä yrittäjät tunsivat tulevansa kohdelluiksi epäoikeudenmukaisesti. Liikevaihtovero koettiin kohtuuttomaksi, ja esimerkiksi Keski-Suomessa oli kuntia, joita yrittäjät karsastivat ja joita Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliittokin kehotti maakuntaan muualta tulevia yrittäjiä välttämään. Avointa diskriminointia liitto kuitenkin halusi välttää, sillä se ei halunnut tuhota suhteita mihinkään suuntaan.⁹

“Yllättävän paljon jouduttiin ottamaan kantaa yrittäjien verotusasioihin. Silloin (liiton alkuaikoina) tuolla Laukaan puolella oli sellainen himoverottaja, joka tuhosi paljon sitä (yrittäjä)henkeä, jota oli. Kun oli Etelä-Suomesta tulijoita, jotka Keski-Suomesta hakivat tilaa ja kysyivät liiton lausuntoa siitä, niin epävirallisesti sanottiin, että älkää menkö Laukaaseen, siellä on

---

8 LÄHTEINEN 1972, 123-124.

9 Kimmo Kovalan haastattelu.

himoverottaja. Se oli kerrassaan paha... ja maine säilyi toistakymmentä vuotta sen jälkeen, vaikka asia oli jo muuttunut.” ¹⁰

Siinä sotien jälkeisten vuosien murroksessa, jossa siihen asti maatalousvaltaisen suomalaisen elinkeinoelämän rakenne alkoi ripeästi muuntua ja monipuolistua, käsi- ja pienteollisuuden järjestäytymiselle syntyi aito tarve. Yksinäinen pienyrittäjä tarvitsi paitsi taloudellisteknistä neuvontaa, myös henkistä tukea ja “profiloitumiskanavaa”, sillä elinkeinona käsi- ja pienteollisuudella ei voinut olla sellaista valmista yhtenäistä imagoa kuin esimerkiksi maanviljelyksellä, kaupalla, suurteollisuudella tai merenkululla. Sodanjälkeisessä uudessa tilanteessa tarvittiin tekijää, joka vahvistaisi pienyrittäjien vielä kovin hataraa yhteenkuuluvuutta ja tekisi yrittäjän ammatillisen imagon tunnetuksi ja tunnustetuksi sekä yhteiskunnallisesti että sosiaalisesti.

Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliiton puheenjohtaja Klaus Vartiovaara kysyi kirjoituksessaan Jäsenlehdessä marraskuussa 1956, voivatko pienyrittäjät tehdä jotain asemansa parantamiseksi ja vastasi itse:

“Vastaus on ilman muuta myönteinen, mutta se edellyttää, että jokainen käsi- ja pienteollisuuden harjoittajamme osallistuu aktiivisesti niiden järjestöjen toimintaan, jotka on perustettu heidän etujaan valvomaan. Tämä aktiivisuus merkitsee nimenomaan myös halua tukea järjestöä niin, että sen toiminnan talous on turvattu.” ¹¹

---

10 Tuomas Kerttusen haastattelu.

11 Jäsenlehti marraskuu 1956.

2.3 Liiton perustaminen

Pieni lehtiutinen, johon oli koottu Jyväskylän Käsityöläisten Yhdistyksen varapuheenjohtajan kelloseppämestari Väinö Jaatisen ajatuksia, kertoi etukäteen Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton perustamisesta otsikolla "K-S:n käsi- ja pienteollisuudenharjoittajat järjestäytyvät":

"Jyväskylän Käsityöläisten Yhdistys kuuluu jäsenenä Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliittoon, jonka toiminta koko maan pien- tuotantoalojen tukijana ja kehittäjänä on ollut varsin tehokasta. Paikalliset yhdistykset tekevät puolestaan jäsenkuntansa keskuudessa varsinaista 'kenttätöitä'. Tämä työ tapahtuu kuitenkin verraten suppeassa piirissä ollen keskittynyt pääasiassa kaupunkeihin ja kauppaloihin.

Niinpä esim. Keski-Suomessa - jonka merkitys ja voima yhtenäisenä talousalueena kävi selkeästi ilmi mm. viime kesänä täällä järjesteyillä messuilla - ei ole muita käsi- ja pienteollisuuden yhdyselimiä kuin täkäläinen Käsityöläisten yhdistys ja Mäntän vastaava yhdistys.

Kun käsi- ja pienteollisuuden harjoittajain yhteiset ongelmat ovat jatkuvasti lisääntyneet, ei edellä mainittu järjestäytyminen ole lainkaan riittävä. On välttämätöntä, että myöskin varsinainen maaseutu saadaan mukaan yhteistyöhön - se on ainoa keino tehokkaiden ratkaisujen löytämiseksi mm. menekinedistämistä ja pääomanhankinnan helpottamista ajatellen...

...On erittäin toivottavaa, että käsi- ja pienteollisuuden harjoittajat saapuisivat runsaslukuisina em. kokoukseen keskustelemaan yhteisistä ongelmista ja perustamaan liittoa, joka

toiminnallaan antaisi uutta pontta ja kantavuutta talousalueemme kaikkien yrittäjien yhteisille pyrintöille.” ¹²

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton perustava kokous oli kutsuttu koolle helmikuun 21. päivänä 1954 ravintola Maakuntaan Jyväskylässä. Tässä Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliiton ja Jyväskylän Käsityöläisten Yhdistyksen koolle kutsumassa kokouksessa oli läsnä 47 henkilöä eri puolilta Keski-Suomea. Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliittoa edustivat teollisuusneuvos Yrjö Laine ja ekonomi Aarne Jokinen. Kokouksen puheenjohtajana toimi Jyväskylän Käsityöläisten Yhdistyksen puheenjohtaja, toimitusjohtaja A.O. Väänänen ja sihteerinä nuori ekonomi Matti Jaatinen.¹³

Avauspuheessaan kokouksen puheenjohtaja totesi Keski-Suomen talousalueella jo kauan kaivatun yhteistä järjestöä, joka ajaisi käsi- ja pienteollisuuden harjoittajien etuja. Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliiton asiamies Aarne Jokisen alustusta seuranneessa keskustelussa todettiin, että varsinkin maaseudun saamiseksi mukaan yhteistoimintaan ja sen pääsemiseksi keskusliiton tarjoamien etujen piiriin oli esitetyn kaltaisen järjestön perustaminen ensiarvoisen tärkeää. Yksimielisesti päätettiin perustaa Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto, joka liitettäisiin järjestyksessään kuudentena maakunnallisena liittona jäseneksi Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliittoon.¹⁴

---

12 Lehtileike vuodelta 1954. K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton leikekirja.

13 K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton kokouspöytäkirja n:o 1/54.

14 K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton kokouspöytäkirja n:o 1/54.

Perustavan kokouksen muina virallisina asioina hyväksyttiin liitolle säännöt, valittiin väliaikainen hallitus ja tilintarkastajat, hyväksyttiin jäsenmaksut, sovittiin liiton rekisteröinnistä sekä jätettiin vastavalitun hallituksen tehtäväksi nimetä edustaja Pienteollisuuden lainatoimikuntaan toimimaan asiantuntijana käsiteltäessä Keski-Suomen laina-anomuksia. Muodollisten asioiden tultua käsitellyiksi käytiin heti varsinaiseen asiaan: teollisuusneuvos Yrjö Laine esitelmöi käsi- ja pienteollisuuden luottokysymyksistä.¹⁵

Liiton säännöissä yhdistyksen nimeksi tuli Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto r.y. ja sen kotipaikaksi Jyväskylän kaupunki. Yhdistystä ryhdyttiin kutsumaan liitoksi. Sen toimialueeksi määriteltiin tuleva Keski-Suomen lääni, joka perustettiin vasta yli puoli vuosikymmentä myöhemmin, vuonna 1960. Jäseniksi hyväksyttiin kaikki liiton toimialueella käsi- ja pienteollisuutta harjoittavat henkilöt ja yhteisöt sekä liiton toimialueella koti-, käsi- ja pienteollisuuden edistämiseksi toimivat järjestöt, jotka liiton hallitus jäseniksi hyväksyi.¹⁶ Liiton tehtävät määriteltiin seuraavasti:¹⁷

Keski-Suomen Käsi ja Pienteollisuusliiton tarkoituksena on:

- 1) toimia Keski-Suomen käsi- ja pienteollisuudenharjoittajien yhdyssiteenä
- 2) valvoa jäsenkuntansa taloudellisia ja yhteiskunnallisia pyrintöjä

---

¹⁵ K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton kokouspöytäkirja n:o 1/54.

¹⁶ K-S Käsi- ja Pienteollisuusliitto r.y: n säännöt.

¹⁷ K-S Käsi- ja Pienteollisuusliitto r.y: n säännöt.

- 3) selvittää mahdollisuuksia ja tukea uusien kannattavien käsi- ja pienteollisuusyritysten perustamista
- 4) palkata neuvoja ja muuta tarpeellista henkilöstöä suorittamaan taloudellista ja teknistä neuvontaa
- 5) kohottaa ammattitaitoa ja edistää oppilaskasvatusta
- 6) edistää näyttely-, messu- ym. toiminnan avulla maakunnan käsi- ja pienteollisuustuotteiden markkinointia
- 7) helpottaa jäsenkunnan pääomanhankintaa
- 8) antaa lausuntoja sekä tehdä aloitteita ja esityksiä alan keskusliitolle ja viranomaisille

Keskusliiton asiamies Aarne Jokinen lisäsi tähän maakunnallisen liiton tehtäväluetteloon sanomalehti Keskisuomalaisessa julkaistussa esityksessään vielä myynnin edistämisen ja menekkimahdollisuuksien tutkimisen, raaka-ainehankintojen edistämisen, tuotannon ohjaamisen oikeille urille ja sopivien uusien artikkelien etsimisen, mallien ja yleensä teollisen muotoilun kehittämisen, tuotantoteknisen rationalisoinnin sekä liikkeenhoidollisen tason kohottamisen. Liiton tuli Jokisen mukaan myös kiinnittää huomiota liikenne- ja asemakaavaolojen parantamiseen sekä verotuksen seuraamiseen.¹⁸

Liiton ylintä päätösvaltaa käyttivät vuosikokous ja liiton ylimääräinen kokous, joihin liiton jokainen yrittäjäjäsen oli oikeutettu äänivaltaisena osallistumaan. Liiton jäsenjärjestöt olivat kukin oikeutettuja valtuuttamaan kaksi äänivaltaista edustajaa liiton kokouksiin. Vuosikokous valitsi liitolle vuodeksi kerrallaan seitsentoistajäsenisen hallituksen edustamaan liittoa ja hoitamaan sen asioita.

---

18 Keskisuomalainen 22.2. 1954.

Liiton ensimmäiseen varsinaiseen hallitukseen, joka valittiin huhtikuussa 1954 pidetyssä vuosikokouksessa, kuuluivat seuraavat henkilöt: toimitusjohtaja Jussi Yliselä, johtaja Kalle Kerttunen sekä kelloseppä Väinö Jaatinen Jyväskylästä, sahanomistaja Johannes Anttila Jyväskylän maalaiskunnan Puuppolasta, johtaja Yrjö Mustonen Suolahdesta, liikkeenharjoittaja E. Kankaanranta Äänekoskelta, johtaja Tauno Alho Jämsästä, sahanhoitaja Eino Noronen Laukaan Leppävedeltä, johtaja T. Nurminen Korpilahdelta, liikkeenharjoittajat Oiva Tapola ja Mauno Lius Keuruulta, liikkeenharjoittaja Viljo Honkonen Kyyjärveltä, liikkeenharjoittaja Onni Ilomäki Uraisilta sekä sahanomistaja O. Möttönen Karstulasta. Järjestöjäseniksi liittyneet Keski-Suomen Kotiteollisuusyhdistys, Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusliiton Yhdistys sekä Keski-Suomen maakuntaliitto nimesivät lisäksi hallitukseen edustajansa.¹⁹

Uusi hallitus valitsi ensimmäisessä kokouksessaan liiton puheenjohtajaksi Eino Norosen, varapuheenjohtajaksi Jussi Yliselän sekä sihteeriksi ja taloudenhoitajaksi Matti Jaatosen. Hallitus valitsi keskuudestaan työvaliokunnan, johon tulivat Noronen, Ilomäki, Nurminen, Yliselä sekä Väinö Jaatinen.²⁰ Työvaliokunta kokoontui ensimmäisen kerran viralliseen kokoukseen 25.5. 1954. Tällöin sovittiin mm. tiedotuksesta. puheenjohtajan ja sihteerin tehtäväksi annettiin liiton työtä sekä käsi- ja pienteollisuuden ongelmia käsittelevän haastattelun laatiminen sanomalehtiin. Samalla päätettiin järjestää syksyllä 1954 informaatiotilaisuus sanomalehdistölle ja keskisuomalaisille kansanedustajille liiton toiminnan tunnetuksi tekemiseksi.²¹

---

19 K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton ptk 3/54.

20 K-S Käsi ja Pienteollisuusliiton ptk 4/54.

21 K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton ptk 5/54.

Ensimmäisen työvaliokunnan kokouksen muina aiheina käsiteltiin mm. Keskusliiton pienteollisuuslainoja koskeva kirjelmä ja keskusteltiin toimenpiteistä laina-asian hoitamiseksi. Sihteerin tehtäväksi annettiin hankkia selvitys Kauppa- ja teollisuusministeriön käytävissä olevista rahastoista, joista toivottiin voitavan myöntää lainoja ja avustuksia käsi- ja pienteollisuuden tarpeisiin.²²

---

²² K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton ptk 5/54.

3 TOIMINTAA JA AIKAANSAANNOKSIA

3.1 Ensimmäinen toimintavuosi - läpimurto yleiseen tietoisuuteen

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton ensimmäisen toimintavuoden tärkeimmiksi tehtäviksi määriteltiin uuden järjestön tunnetuksi tekeminen, jäsenhankinta ja julkisen huomion kiinnittäminen käsi- ja pienteollisuuden kysymyksiin. Näiden perustehtävien ohessa kevään 1954 tärkeänä velvoitteena oli jäsenkunnan neuvonta valtion pienteollisuuslainojen hakemisessa. Syyspuolella toiminta keskittyi 13.11. 1954 Jyväskylässä järjestetyn Keski-Suomen käsi- ja pienteollisuuspäivän valmisteluihin.

Liiton toimintakertomuksessa vuodelta 1954 mainitaan tämä yhdessä Jyväskylän Käsityöläisten Yhdistyksen kanssa järjestetty ensimmäinen maakunnallinen käsi- ja pienteollisuuspäivä liiton toiminnan läpimurtona. Päivä sai runsaasti huomiota maakunnan lehdistössä sekä ennakkoon että jälkeenpäin. Ohjelmaan kuului aamupäivän tutustumis-

retki Oy Keskuksen leipomoon Nisulassa sekä kierros Keski-Suomen Keskusammattikoululla. Iltapäivällä osallistujat, kaikkiaan lähes 100 yrittäjää, kokoontuivat päiväjuhlaan Kaupungintalon valtuustosaliin.¹

Kaupungintalon tilaisuuden avaussanoissa Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton puheenjohtaja Eino Noronen totesi tämän koko maassa laatuaan ensimmäisen tilaisuuden olevan sekä tervetuliaisjuhla maakunnan käsi- ja pienteollisuusyrittäjien uudelle järjestölliselle yhteistyölle että hyvästijättö entiselle Jyväskylän Käsityöläisten Yhdistykselle. Kuitenkaan tästä hyvästijätöstä ei tullut niin yksinkertainen kuin puhuja tuossa vaiheessa oletti: Jyväskylän Käsityöläisten Yhdistys toki lakkautettiin vielä samana vuonna elinkeinoyhdistysten pakollisuuden poistuttua, mutta sen toimintaa jatkamaan perustettiin uusi järjestö, Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistys, joka muodostui liitolle rinnakkaiseksi, osin sen kanssa kilpailevaksikin järjestöksi.²

Jyväskylän kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Kalle Järvinen esitti perustavassa kokouksessa oman tervehdyksensä, jossa hän korosti käsi- ja pienteollisuuden merkitystä maakunnan ja koko maan taloudelliselle kehitykselle. Tämän jälkeen tilaisuudessa käyttivät puheenvuoron teollisuusneuvos Yrjö Laine, kansanedustajat Päiviö Hetemäki, Aarno Leikola ja Atte Pakkanen sekä toiminnanjohtaja Klaus Vartiovaara. Heidän esitystensä aiheet olivat em. järjestyksessä "Pienteollisuus ja ammattikasvatus", "Pienteollisuuden verotuskysymykset", Pienteollisuuden rahoituskysymykset", "Maaseudun pienteollisuus" sekä "Katsaus

---

¹ K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton toimintakertomus v:lta 1954.

² Keskisuomalainen 14.11. 1954;
NIVARPÄÄ 1978, 138-139.

käsi- ja pienteollisuuden ajankohtaisiin kysymyksiin”. Lisäksi estyneinä osallistumasta tilaisuuteen luovuttivat sosiaaliministeri Onni Peltonen ja kansanedustaja Eino Palovesi liiton käytettäväksi esitelmänsä, joista edellisen aihe oli “Pienteollisuuden sosiaalinen turva”, jälkimmäisen “Pienteollisuuden edellytykset Keski-Suomessa”. Esitelmien aiheet olivat pienyrittäjille tärkeitä ja epäilemättä heitä kiinnostavia, mutta tilaisuus lienee esitelmien lukuisuudesta päätellen vaatinut osallistujien istumalihaksilta melkoista rasituksensietokykyä. Kaikki esitelmät julkaistiin pääosiltaan Jyväskylässä ilmestyneissä päivälehdissä.³

Vuoden 1954 toimintakertomuksessa todetaan liiton toimittaneen vuoden aikana paikallisille sanomalehdille kaikkiaan 13 haastattelua, viisi lehtikirjoitusta ja kaksi kokousselostusta, jotka kaikki oli julkaistu. Oli siis päästy heti näkyvästi julkisuuteen. Vuoden aikana liiton hallitus oli kokoontunut viisi kertaa ja työvaliokunta kahdesti. Ensimmäisen toimintavuoden lopussa Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliittoon kuului 59 henkilö- ja kaksi järjestöjäsentä.⁴

3.2 Uurastusta pienteollisuuslainojen parissa

Vuonna 1951 valtion budjettiin olivat tulleet halpakorkoiset pienteollisuuslainat, joita yrittäjäkentällä oli toivottu pitkään: ensimmäinen teollisuudenharjoittajien taholta tullut aloite asiasta oli

---

³ Keski-suomalainen 14.11. 1954;
K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton toimintakertomus v:lta 1954.

⁴ K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton toimintakertomus v:lta 1954.

tehty jo vuonna 1908.⁵ Toiveen toteutumisen katsottiin olevan keskusliiton sinnikkään aloitteellisuuden ansiota.⁶ Kuitenkaan ei voitu olla tyytyväisiä valtion budjetissaan pienteollisuuslainoihin varaamiin rahasummiin, sillä kun esimerkiksi vuonna 1957 lainaa haki 1670 yrittäjää ja heidän lainahakemustensa markkamääräinen yhteissumma oli 2,4 miljardia markkaa, valtio oli varannut tarkoitukseen 600 miljoonaa.⁷ Karkeasti ottaen tuolloin siis joka neljäs hakija sai anomansa lainan. Korko oli 5,5% ja takaisinmaksuaika koneiden osalta enintään seitsemän ja rakennusten osalta enintään kymmenen vuotta.⁸

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto toimitti lehdistölle heti perustamisensa jälkeen artikkelin "Maaseudun pienteollisuuslainat K-S:n kannalta", jonka katkelma valottaa laina-asian luonnetta:

"Valtiovallan taholta on sodanjälkeisinä vuosina yhä paremmin ymmärretty maaseudun elinkeinoelämän monipuolistumisen merkitys. Samalla on myös tunnustettu maaseudulla toimivan teollisen pienyritteliäisyyden elvyttäminen kansantaloudelliseksi välttämättömyydeksi. Tältä pohjalta lähtien on valtion tulo- ja menoarviossa varattu 250 miljoonaa käytettäväksi maaseudun pienteollisuuden hyväksi vapaita markkinoita varten tavaraa valmistaville tai palveluksia suorittaville yrityksille. Mainittu summa on tarkoitus jakaa lainoina ensisijaisesti työkoneiden ja välineiden hankkimiseen ja toissijaisesti uusien laitosten

---

5 Pienteollisuuden Keskusliitto 90 vuotta, 4.

6 Käsi- ja Pienteollisuuden harjoittaja, n:o 1 1956, 4.

7 Jäsenlehti heinäkuu 1957.

8 Käsi- ja Pienteollisuuden harjoittaja n:o 1 1957, 3.

rakentamiseen.

*Keski-Suomessa on kymmenittäin sellaisia käsi- ja pienteollisuus-yrityksiä, joiden muuten kannattavaa ja kansantaloudellisesti suuriarvoista työskentelyä jarruttaa pääomanpuute. Juuri tällaisissa yrityksissä kiinnitetään varsin suuria toiveita lainan saantiin ja sen mukanaan tuomiin kehitysmahdollisuuksiin.”*⁹

Pienteollisuuslaina-asian hoitaminen oli Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitolle suuri ja vastuullinen tehtävä. Siihen kuului pienteollisuuslainoitukseen liittyvien lausuntojen antaminen valtakunnalliselle lainatoimikunnalle, neuvonta laina-asioissa ja avunanto lainakaavakkeiden täyttämässä. Kun liiton kautta kulki esimerkiksi vuonna 1956 lähes sata laina-anomusta, niiden perustellinen käsittely kysyi paljon aikaa ja vaivaa. Liiton lainatoimikunta teki työtään vapaaehtoisuuden pohjalta, edes matkakorvauksia liitto ei kyennyt toimikunnan jäsenille maksamaan. Ensimmäisen urakan jälkeen todettiin, että vastaisuudessa laina-anomuksia käsiteltäessä olisi kohtuullista saada jonkinlaista aineellista tukea keskusliitolta. Kiitos vaivannäöstä saatiin kuitenkin tyytyväisyyden ja onnistumisen tunteen muodossa, kun ”lainojen jaossa oli havaittavissa selvä yhdenmukaisuus liiton antamien lausuntojen kanssa”.¹⁰

Varsin pian liitto koki laina-asiassa kuitenkin koko järjestön perustuksia heilauttaneen kolauksen, jota Eino Noronen selvitti syyskokouksessa 26.11. 1962:

---

⁹ Jyväskylän Sanomat 27.5. 1954.

¹⁰ Toimintakertomus v:lta 1956.

“Kaikki maakunnalliset liitot kuten tämäkin (K-S Käsi- ja Pienteollisuusliitto) perustettiin organisaatioiksi, joiden avulla oli tarkoitus toteuttaa se neuvontatyö, jota varten valtiovalta oli keskusliittomme esityksestä varannut 250 mmk.” ... “Mutta kun kolme valtakunnallista keskusjärjestöä riiteli näistä miljoonista pääsemättä yhteisymmärrykseen, päätti valtio perustaa oman neuvonta-organisaationsa. Näin jäivät keskusliiton perustamat maakunnalliset liitot vaille määriteltyä tehtävää. Ne saivat hakea itse kukin oman ohjelmansa ja luoda sen toteuttamiseen tarvittavan taloudellisen pohjan, lukuunottamatta keskusliiton antamaa sadantuhannen markan ‘pesämunaa’.”¹¹

Vuoden 1957 vaihteessa oli tapahtunut sellainen muutos, että pienteollisuuslainojen jakaminen oli siirtynyt kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriöltä kauppaja- ja teollisuusministeriölle, joka perusti oman pienteollisuuden neuvontaorganisaation alueellisine pienteollisuuspiiritoimistoineen. Yrittäjäjärjestöt saivat tästä organisaatiosta yhteistyökumppanin, mutta myös tavallaan kilpailijan, jonka kanssa tuli rajankäyntiä työnjaosta.

Ministeriö määritteli alueellisten pienteollisuuspiiritoimistojensa tehtäviksi kunkin alueen teollisten olosuhteiden tuntemisen ja teollistamisen edellytysten tutkimisen, pienteollisuusyritysten kartoituksen ja inventoinnin, varsinaisen neuvontatyön sekä ministeriön kulloinkin antamat erityistehtävät.¹² Kuten jo on todettu, myös pienteollisuuslainalausuntojen antaminen siirtyi niiden haltuun.

---

11 Eino Norosen puheenvuoro syyskokouksessa 26.11. 1962. Kansiossa Kirjeet, muistiot, toimintakertomukset, toimintasuunnitelmat, perustamiskirja.

12 Pienteollisuuden neuvonta tehostuu, Keski-Suomi 4/59.

Maakunnallisille käsi- ja pienteollisuusliitoille jäi uudessa jaossa päätehtäväksi “kuntien ja maakunnallisten pienyrittäjien etuja ajavien järjestöjen välisen yhteistoiminnan kehittäminen ja monipuolistaminen”.¹³

Norosen edellä siteerattu vuodatus antaa vaikutelman, että maakunnallinen liitto olisi koettu perustetun vain ja ainoastaan pienteollisuuslainojen takia, vaikka sen sääntöihin olikin kirjattu mitä moninaisimpia pienteollisuutta edistäviä tehtäviä. Noronen jatkaa:

“Neuvontasuunnitelmien rauettua oli havaittavissa yleistä jäsenkatoa. Näytti siltä, että valtaosa maakuntamme yrittäjistä oli liittynyt ja tavallaan houkutelutkin liittoon lainan toivossa...

Jäljelle jäi kuitenkin muutamia sitkeimpiä ja pitemmälle katsovia jäseniä. Näiden uskollisten avulla liitto etsi itselleen tien ja saavutti asemansa maakunnan talouselämässä.” ¹⁴

Vuonna 1969 muistellessaan liiton tuolloin kulunutta 15-vuotistaivalta Eino Noronen totesi, että laina-asian siirtyminen KTM:n vastuulle oli lopulta käänntynyt onneksi liitolle, sillä kielteiset lainapäätökset - joita väistämättä jouduttiin tekemään lainavarojen rajallisuuden vuoksi - olivat herättäneet kielteisiä asenteita liittoa kohtaan.¹⁵ Käsitys, että Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitolla oli jotain tekemistä lainapäätösten kanssa eli kuitenkin hyvin pitkään.

---

¹³ Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto toiminut 15 vuotta, Eino Noronen 28.11. 1969. Kansiossa Kirjeet, muistiot, tiedotukset 1967-72.

¹⁴ Eino Norosen puheenvuoro syyskokouksessa 26.11. 1962.

¹⁵ Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto toiminut 15 vuotta. Eino Noronen 28.11. 1969.

Toistakymmentä vuotta sen jälkeen, kun laina-asian hoitaminen oli siirtynyt liitolta KTM:n piirille, joku yrittäjä saattoi "kostoksi" erota liitosta, kun hänen lainahakemuksensa oli tullut hylätyksi.¹⁶

Vaikka pienteollisuuslaina-asia ei enää kuulunut Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton toimialaan, liitto saattoi pyydettyä antaa suosittavia lausuntoja yrittäjien lainahakemusten liitteeksi. Esimerkiksi helmikuussa 1960 sai Kinkomaan Sementtituote Oy tällaisen lausunnon.¹⁷

3.3 Yhteyksiä ja yhteistoimintaa

3.3.1 "Luontainen tapa toimia" loi verkostoja

"Yrittäjäjärjestöt potkivat yrittäjiä yhteistyöhön seutukunnittain", "Yrityksiltä odotetaan nyt enemmän luovuutta ja yhteisiä hankkeita", "Neljä pientä tekee yhdessä yhden suuren alihankintoja". Nämä otsikkopöiminnat Keski-Suomen valtalehden erään numeron taloussivuilta vuonna 1997 kertovat vallitsevasta yrittäjien yhteistoiminnan merkityksen korostamisesta.¹⁸

Verkottumisesta eli verkostoitumisesta on tullut eräs 1900-luvun lopun yritysmaailman muotiasana. Sillä tarkoitetaan yritysten

---

¹⁶ Kimmo Kovalan haastattelu.

¹⁷ Lausunto päivätty 1.2. 1960. Kansiossa Kirjeet 1954-64.

¹⁸ Keski-suomalainen, "Yrityksikkuna" 14.1. 1997

pyrkimystä luoda itselleen ja tavoitteilleen sopivaa sosiaalista verkostoa kontakteista, joista voi olla suoraa hyötyä tai joiden kanssa on tuottavaa olla yhteistyössä. Verkottumisella tavoiteltavia välittämiä etuja ovat mm. joustavuus, markkinoillepääsyn nopeuttaminen, kustannussäästöt ja lisämarkkinoiden avaaminen. Pidemmällä aikavälillä verkottumisen avulla pyritään hankkimaan uutta osaamista ja teknologiaa, hallitsemaan ja jakamaan riskejä paremmin, varmistamaan läsnäolo uusilla markkinoilla ja omaksumaan uusia johtamistapoja.¹⁹

“Verkottumisteoreetikkojen” mukaan yrittäjä voi pyrkiä verkottumaan henkilö- tai yritystasolla. Hyvä esimerkki määrätietoisesta henkilökohtaisesta verkottumispyrkimyksestä on suhteiden luominen poliittisiin päättäjiin. Tällöin pyritään varmistamaan, että yhteiskunnallisessa päätöksenteossa omat näkökannat tulisivat huomioiduiksi ja omat edut turvatuiksi. Henkilötason verkottumista voi tapahtua myös erilaisten yhdistysten ja muiden yhteisöjen kanssa. Yritystason verkottumisella, yritysten välisten kontaktien luomisella, tavoitellaan kaikkien osapuolien hyötymistä yhteistyöstä. Yritystason verkottumisen ihanteellisena tavoitteena pidetään esimerkiksi tilannetta, jossa useampi pienyritys tekee yhdessä jollekin suuryritykselle alihankintatöitä, joihin yksittäisen yrityksen kapasiteetti ei riittäisi. Toimialakohtaiset rajat ylittävillä yhteistyösuhteilla on lisäksi mahdollista saavuttaa paljon hyötyä mm. yhteisen edunvalvonnan alueella.²⁰

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton toiminnassa korostui

---

19 INKILÄINEN, KOSKINEN, SJÖSTRÖM, TUOMINEN 1995, 6-7.

20 INKILÄINEN, KOSKINEN, SJÖSTRÖM, TUOMINEN 1995, 6-7;
Keskisuomalainen 14.1. 1997, Yrityssikkuna.

yhteyksien luominen. Paitsi että yrittäjiä kannustettiin keskinäiseen yhteydenpitoon, heille luotiin liiton välityksellä yhteyksiä julkisyhteisöihin sekä erilaisiin laitoksiin ja järjestöihin. Liiton elinaikana ei verkottumis -termiä vielä käytetty, mutta toimintakertomuksissa poikkeuksetta liiton tärkeimpinä toimintatavoitteina mainitut suhdetoiminnan hoitaminen mm. lääniin, kuntiin, järjestöihin, teollisuuteen ja lehdistöön sekä liiton jäsenten keskinäisten suhteiden lujittaminen ovat juuri sitä, mistä nykyisin puhutaan verkottumisena.²¹

Kimmo Kovala kertoo henkilöverkottumisesta liiton piirissä:

“... minun mielestäni sinä aikana tapahtui hirveän paljon tämmöistä verkkotyötä esimerkiksi (Eino) Norosen toimesta. Noronen soitti mulle tuonne (KTM:n piiritoimistoon) kun joku (yrittäjä) oli jotakin vailla ja kysyi että tiedätkös mistä saa. Ihan semmoinen verkkokonsultti oli se Noronen. Kun se liikkui niin se siinä sivutoimenaan hoiti sitä. Kyllä sitä (verkkotyötä) minun mielestäni ilman virallista toimeksiantoa tapahtui ja pelkkä tuo että kun meillä oli jossain Viitasaarella (pienteollisuuspäivillä) sata yrittäjää koossa yhdessä, niin se muodosti kontakteja.”²²

Liiton vuoden 1957 ohjelmaan otettiin pienteollisuuspäivien järjestäminen koko maakuntaa suppeampien alueiden yrittäjille, sillä oli todettu kaikille yhteisiin tilaisuuksiin saapumisen olevan monille hankalaa. Kuuluihan liiton toimialueeseen 30 pitäjää. Ensimmäinen “täsmätilaisuus” järjestettiin keväällä Saarijärvellä, jonne kutsuttiin Saarijärven, Kannonkosken, Karstulan, Kivijärven, Kyyjärven,

---

²¹ Vrt. toimintakertomukset.

²² Kimmo Kovalan haastattelu.

Pyлкönmäen ja Uuraisten yrittäjät. Kutsu oli lähetetty myös kaikkien näiden kuntien kunnanhallituksille. Syksyllä järjestettiin vastaavanlainen tilaisuus eteläisen Keski-Suomen yrittäjille Jämsässä. Molemmilla päivillä ohjelmassa oli tutustuminen paikalliseen yritystoimintaan yritysvierailujen muodossa, kunnanjohtajien tervehdykset sekä useita esitelmiä.²³ Alueellisia tapahtumia ryhdyttiin järjestämään vast'edes vuorotellen eri kunnissa ja tämä käytäntö jatkui elinvoimaiseksi ja hedelmälliseksi osoittauduttuaan liiton koko toiminnan ajan.

Esimerkiksi liiton viidentenä toimintavuotena 1959 pidettiin kaksi maakunnallista "käsi- ja pienteollisuuspäivää" sekä yksi koko maakunnan yhteinen "teollisuuspäivä". Samaisen vuoden aikana liitto oli ollut yhteistyössä seuraavien järjestöjen kanssa: Keski-Suomen Maakuntaliitto, Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistys, Keski-Suomen Kotiteollisuusyhdistys, Kauppa- ja teollisuusministeriön Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuuspiiritoimisto, Keski-Suomen Yrittäjät ry, Keski-Suomen yrittäjien Tilitoimisto Oy, Pienteollisuuden Takaus Oy sekä paikallinen Säästöpankki.²⁴ Vaikka yhteyksiä ja suhdeverkostoja pyrittiin luomaan ja laajentamaan jatkuvasti, niitä ei rakennettu minkään teorian pohjalta vaan "se oli luontainen tapa toimia".²⁵

1960-luvun näkyvin verkosto Keski-Suomessa kehittyi varmasti vuonna 1962 perustetun alihankintayhtiö Rotas Oy:n ympärille. Keski-Suomen

---

23 Toimintakertomus v:lta 1957.

24 Toimintakertomus v:lta 1959.

25 Kimmo Kovalan haastattelu.

Käsi- ja Pienteollisuusliitolla ei ollut virallista osuutta tämän yhtiön syntyyn, vaan se oli lopullisessa muodossaan Jyväskylän Nuorkauppakamarin luomus. Alihankintayhtiön perustamiseen antoi kuitenkin sysäyksen se julkinen keskustelu, mikä vuoden 1960 lopulla järjestetyillä Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton teollisuuspäivillä aloitettiin alihankintatöiden suorittamisesta.²⁶

Liiton toimintakertomuksessa vuodelta 1962 todetaan, että sen järjestämällä vuoden 1960 teollisuuspäivillä ”alihankinta oli tehostetusti esillä”. Kysymystä oli sen jälkeen tutkittu ja kehitelty läänin teollisuustoimikunnassa, jossa liittokin oli mukana. Keskustelujen tuloksena oli syntynyt asiaa koskeva mietintö toukokuussa 1961, ja saman vuoden syksyllä Jyväskylän Nuorkauppakamari ryhtyi luomaan yritystä, joka toteuttaisi käytännössä esitetyt tavoitteet.²⁷

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto oli Rotas Oy:n yhtenä pienosakkaana, ja liiton piiristä yhtiön johtokunnassa olivat Tuomas Kerttunen (yhtiön johtokunnan pj. sekä K-S Käsi- ja Pt-liiton pj.) ja Kauko Kaarenoja. Rotas Oy:n liikeideana oli, että osakkailla oli yhteinen markkinoitava tuote, johon eri alihankkijat tekivät osia. Ensimmäinen tuote oli metsänhoitaja Väinö Nikun kehittämä metsätöissä käytettävä juontovintturi. Yhtiön muodostama verkko oli hyvin laaja, siinä oli yli 50 osakkeenomistajaa.²⁸

---

²⁶ Identifioimaton lehtileike ”Rotas Oy Keski-Suomen uusin pienteollisuusyritys”. K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton lehtileikkeet.

²⁷ Toimintakertomus v:lta 1962.

²⁸ K-S Käsi- ja Pt-liiton lehtileikkeet; Kauko Kaarenojan ja Kimmo Kovalan antamat tiedot.

3.3.2 Suhteet kuntiin

Luomalla suhteita kuntayhteisöjen kanssa pyrittiin muuttamaan niiden toimintaa yrittäjäystävällisemmäksi. Kunnilta toivottiin esimerkiksi kunnallisteknisiä etuja. Pyrittiin mm. järjestämään kuntien luottamus- ja virkamiesten sekä yrittäjien keskiä neuvottelutilaisuuksia.²⁹ Kuntia liittyi myös jäseneksi liittoon 1,5 pennin (aluksi 1 p) suuruisella jäsenmaksulla jokaista kunnan asukasta kohti. Maksun ylärajana oli kuitenkin 600 mk.³⁰ Vuonna 1975 Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton kuntajäseniä olivat Hankasalmi, Keuruu, Konnevesi, Korpilahti, Kyyjärvi, Laukaa, Muurame, Petäjävesi, Saarijärvi, Sumiainen, Suolahti, Uurainen ja Viitasaari.³¹ Ne saivat nimetä kukin yhden edustajan liiton yleisiin kokouksiin.

Kaikkia kuntia ei kuitenkaan edes suostuttelemalla saatu liiton jäseniksi, näkyvimpänä esimerkkinä tästä oli Jyväskylä, joka "boikotoi liittoa".³² Hankasalmi sanoutui irti jäsenyydestä vuonna 1976 perustellen asiaa siten, että sillä ei ollut kyseisen vuoden talousarviossa määrärahaa 70 mk:n suuruisen jäsenmaksuun. Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton taholla Hankasalmen päätös tulkittiin periaatteelliseksi kannanotoksi liittoa ja yrittäjyyttä vastaan.³³

---

29 Esim. toimintasuunnitelma v:lle 1976.

30 Syyskokouksen ptk. 20.12. 1976.

31 Toimintakertomus 1975.

32 Kimmo Kovalan antamat tiedot.

33 Vuoden 1976 kirjeenvaihtoa, mm. ote Hankasalmen kunnanhallituksen pöytäkirjasta 1.6. 1976 425§.

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliittoon liittyneet kunnat tulivat jäseniksi mielellään ja toimivat vieraanvaraisina isäntinä liiton kokouksille ja teollisuuspäiville.³⁴ Saivathan ne samalla itsekin julkisuutta maakunnan lehdistössä. Kuntatason verkottuminen tuotti selvästi konkreettisia tuloksia yrittäjien kannalta:

“...kyllä se vaikutti, sanoisiko että eräiden kuntien teollisuuspolitiikka muokkautui, esimerkiksi Muurame on hyvä esimerkki siitä. Mutta Jyväskylän kaupunkia ei saatu vaikka niille sanottiin selvästi, että tilanne on semmoinen, että verolla mikä tontista joudutaan maksamaan, saa Muuramesta koko tontin... Suolahden juttuun vaikutettiin kanssa voimakkaasti, kyllä se vaikutus tuntui.” ³⁵

Tällaista käsitystä vahvistaa myös liiton toimintakertomus vuodelta 1960:

“Yhteistyö kuntien ja liiton kesken on jatkunut entistä myönteisemmässä hengessä. Oman läänin perustaminen on vaikuttanut piristävästi kuntien asenteeseen myöskin pienyrittäjiä kohtaan. Nyt tarjotaan jo yrittäjille etuja eri kunnissa.

...Liiton ensimmäisenä suurena työtavoitteena oli hyvien suhteiden luominen yrittäjän ja kuntayhteisön kanssa. Nyt, viiden vuoden kuluttua voidaan tämän ohjelman todeta tulleen toteutetuksi. Suhteet ovat suuresti parantuneet, jopa saaneet aktiivisen luonteen. Kuntiin on perustettu Keskusliiton ehdotuksen pohjalta teollistamislautakuntia. Monet jäsenistämme pitävät sitä luonnollisen kehityksen tuloksena, mutta on totuuden nimissä alleviivattava

---

34 Kimmo Kovalan haastattelu.

35 Tuomas Kerttusen haastattelu.

oman järjestömmen panosta kehityksessä, joka sittenkin on vuosien mittaisen työn tulos yrittäjän hyväksi. Näin on vaatimatonkin yhteistyö tuottanut hedelmää...” ³⁶

3.3.3 Rajankäyntiä valtion pienteollisuusneuvontatoiminnan kanssa

Kauppa- ja teollisuusministeriön pienteollisuuspiiritoimiston tulo Jyväskylään 50-luvun lopulla merkitsi jonkinasteisen kilpailutilanteen syntyä sen ja K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton välille. Kimmo Kovala, joka tuli vuonna 1964 KTM:n piirineuvojaksi Jyväskylään, kertoo:

“KTM:n piiritoimisto oli kohtuullisen virkeä yrittäjien kontaktiverkkona, ja se saattoi hiukan heikentää järjestöjen (so. K-S Käsi ja Pienteollisuusliiton ja Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistyksen) kiinnostavuutta. Kun yrittäjät hakivat jotain turvaa, niin ennenkuin he hakivat sitä järjestön kautta, he kääntyivät KTM:n piiriin.” ³⁷

Valtion rahoituksella toimiva organisaatio ja pelkillä jäsenmaksutuloilla kitkutteleva paikallisten yrittäjien vapaaehtoisvoimin pyörittämä yhteenliittymä olivat eri luokissa resursseiltaan, mutta oli valtion virkamiehilläkin omat rajoituksensa yrittäjän palvelijoina:

“KTM(:n piiritoimisto) istui rahapussin päällä. Mutta oli selvästi sellaisia asioita, joihin KTM ei missään tapauksessa voinut ottaa

---

36 Toimintakertomus v:lta 1960.

37 Kimmo Kovalan haastattelu.

kantaa. Esimerkiksi tämä verotuskohtelu täällä maakunnassa.” ³⁸

Mielenkiintoista tietoa liiton ja KTM:n suhteista niiden alkuvaiheessa välittää liiton tuolloisen toiminnanjohtajan Eino Norosen 25.9. 1959 päiväämä neuvottelumuistio. Kauppa- ja teollisuusministeriön pienteollisuustoimiston päällikkö, teollisuusneuvos Y. Laine-Juva sekä dipl.ins. Aho olivat tarkastusmatkalla Keski-Suomen pienteollisuuden tilaa selvittämässä. K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton toiminnanjohtajan ominaisuudessa Noronen kutsui heidät sekä KTM:n Keski-Suomen piiritoimistosta ekonomi S. Haataisen ja diplomi-insinööri M. Sahivirran “huippukokoukseen”, josta Norosen muistinvaraisesti seuraavana päivänä kirjaamat asiat valaisevat paitsi Liiton ja KTM:n suhdetta, niin myös KTM:n virkamiesten käsityksiä Keski-Suomen silloisesta pienteollisuudesta.³⁹

Neuvottelussa puhuttiin liiton ja KTM:n piiritoimiston neuvojien välisestä yhteistyöstä. Liiton tehtäväksi määriteltiin yrittäjien innostaminen ja vauhdin antaminen yrittämiselle, “yrittäjien lujittaminen henkisessä mielessä”. Erittäin tärkeänä seikkana ministeriön virkaherrat korostivat liiton tehtävää kuntien mielialan muokkaamiseksi yrittäjiä kohtaan myönteiseksi. KTM:n neuvojien siihenastista toimintaa pidettiin tarkoituksenmukaisena. Toiselta puolen liiton toiminta verokysymyksen ympärillä koettiin onnistuneeksi. Norosen kysyessä teollisuusneuvokselta tämän vaikutelmia maakunnan yrittäjistä kaksipäiväisen tarkastuksen tuloksena tämä oli todennut olleensa iloisesti yllättynyt keskisuomalaisesta pienteollisuudesta. Hänen mielestään Keski-Suomessa oli kaikenkaikkiaan menty

---

³⁸ Tuomas Kerttusen haastattelu.

³⁹ Muistio neuvottelusta 24.9. 59. Kansiossa Pöytäkirjat v. 1954-72.

eteenpäin ja täällä oli “muutamia erittäin hyviä yrityksiä”.⁴⁰

Alkuvuosien rajankäynnin ja sopeutumisen jälkeen KTM:n piiritoimiston ja Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton välille virisi mittaan monenlaista hedelmällistä yhteistoimintaa. Kimmo Kovala KTM:n piiristä tuli aktiivisesti myötäilemään liiton toimintaa mm.ideoimalla ja järjestämällä koulutusta.⁴¹ Vuodesta 1964 alkaen järjestettiin yhdessä teollisuuspäiviä, ja esimerkiksi vuonna 1967 aikaansaatii yhteisvoimin “Pienteollisen rakentamisen päivä” Jyväskylässä.⁴² Liiton ja Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuuden yhteisessä lehdessä mainostettiin KTM:n palvelutarjontaa ja liiton jäseniä kehoitettiin osallistumaan KTM:n kursseille kuten he aktiivisesti tekivät.⁴³

Eräänä konkreettisenä osoituksena pienteollisuuden edistämiseen pyrkineiden tahojen yhteistyöhalusta ja -kyvystä Jyvässeudulla oli, että Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistyksen kustantaman Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuuslehden toimituskuntaan mahtuivat 1970-luvun alussa kustantajayhdistyksen edustajien lisäksi Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitosta Eino Noronen sekä KTM:n Keski-Suomen Teollisuuspiiristä Kimmo Kovala, joka kuului myös liiton julkaisuvaliokuntaan.⁴⁴

---

40 Muistio neuvottelusta 24.9. 59. Kansiossa Pöytäkirjat v. 1954-72.

41 NIEMINEN, 4.

42 Lehtileikkeet 1954-68.

43 Toimintakertomus v:lta 1967.

44 Ks. esim. Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuus n:o 1 1972.

3.3.4 Kehitys arvostetuksi yhteiskunnalliseksi asiantuntijaksi

Yhteyksien luomisesta valtiovallan suuntaan ja vaikutuspyrkimyksistä päättäjien asenteisiin otettakoon vielä esimerkiksi Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton hallituksen marraskuussa 1972 isännöimä vierailukierros keskisuomalaisille kansanedustajille. Ohjelmaan kuului ensiksi tutustuminen neljään yhteensä 580 henkeä työllistäneeseen jyvaskyläläisyrytykseen ohjattuine esittelyineen sekä keskustelu- ja tiedotustilaisuus Jyväskylän Klubilla, jossa kansanedustajille esitelmöitiin mm. pienteollisuuslainoituksen tutkituista vaikutuksista työllisyyteen sekä kasvukeskusajattelun ja kehitysaluepolitiikan vaikutuksista yrittäjän toimintaympäristöön. “Toivon mukaan oli yrittäjän ja nimenomaan keskisuomalaisen yrittäjän yrittämisen ladulta ja sen poliittisten edustajien asenteista saatu poistetuksi edes muutamia yhteisymmärrystä haittaavia tekijöitä”, kirjoitti Eino Noronen “Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuudessa”.⁴⁵

Keski-Suomen läänin ensimmäiseen maaherraan Eino Paloveteen liittyvä muistikuva kertoo poliittisille vaikuttajille järjestettyjen tilaisuuksien joskus silminnähävästä vaikutuksesta:

*“...Palovesihän oli nihkeä näihin pieniin yrityksiin, kunnes se kerran saatiin mukaan (poliitikoille ja virkamiehille järjestetylle yritys-vierailulle). Oltiin Matti Hokkasella tuossa käymässä, niin se siellä sanoj, että onko se tämmöistä tämä yrittäminen, jonka jälkeen Palovesi oli samassa renkaassa mukana...”*⁴⁶

---

⁴⁵ K-S Käsi- ja Pienteollisuuslehti 1/95, historiasivut, artikkeli v:lta 1972.

⁴⁶ Kimmo Kovalan haastattelu.

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton toimintakertomus vuodelta 1967 kertoo maaherra Paloveden olleen liiton kyseisen vuoden kevätkokouksessa läsnä ja esittäneen siellä lääninhallituksen terveiset sekä kiitokset liiton kautta läänin pienteollisille yrittäjille maakunnan hyväksi suoritetusta työstä.⁴⁷

Eino Noronen kirjoitti vuonna 1968 pienyrittäjien yhteistoiminnan tulevaisuudennäkymistä ja -haasteista:

“Hahmoteltaessa pienyrittäjien yhteistoimintaa tästä eteenpäin, on pyrittävä laajennettuun yhteistoimintaan, jossa ovat mukana yrittäjät, valtio ja kunnat. Yhteistoiminnan on muodostuttava nykyistä luottamuksellisemmaksi. Myöskin on syytä pienyrittäjien lisätä aktiivisuuttaan poliittisella kentällä, sillä tasollahan tehdään ratkaisut, joista pienyrittäjät hyötyvät ja menettävät. Ei ole mielekäästä olla ryhmänä isompien porrastuuna.”

1960-luvun lopulla liitossa todettiin ilahduttavaa yhteistoiminnan lisääntymistä erilaisten pienteollisuuden etua ajavien yhteisöjen kanssa. 1960- ja 70-lukujen vaihteen molemmin puolin Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton yhteistyökumppaneina oli melkoinen liuta järjestöjä ja muita yhteisöjä: ainakin KTM:n Teollisuuspiiritoimisto, Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistys, Keski-Suomen Yrittäjät, Keski-Suomen Kotiteollisuusyhdistys, Keski-Suomen läänin teollisuus-toimikunta, Keski-Suomen Taloudellinen Tutkimuslaitos, Keski-Suomen Kauppakamari, Jyväskylän Nuorkauppakamari, Keski-Suomen Maakuntaliitto, Keski-Suomen Rationalisointiyhdistys, Jyväskylän Yliopisto, Seutukaavaliitto, kuntien elinkeinolautakunnat sekä kaupan markkinoin-

---

⁴⁷ Toimintakertomus v:lta 1967.

tijärjestelmät olivat kaikki jollain tavalla tekemisissä Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton kanssa.

Liitto oli halukas yhteistoimintaan jokaisen sellaisen tahon kanssa, jonka tavoitteena oli Keski-Suomen taloudellisen toiminnan kehittäminen. Yhteistyön hedelmiä olivat mm. joulukuussa 1969 yhdessä Keski-Suomen Rationalisointiyhdistyksen kanssa järjestetty rationalisointipäivä ja vuonna 1970 Keski-Suomen pienteollisuutta kartoittanut pienteollisuusseminaari, jota puuhaamassa ja toteuttamassa oli useita yhteisöjä.⁴⁸

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton yhteydet niin julkisen kuin yksityisenkään sektorin yhteistoimintatahoihin eivät olleet ainoastaan sen oman aloitteellisuuden varassa. Liitto sai usein kutsun esimerkiksi läänin ja Maakuntaliiton järjestämiin erilaisiin tilaisuuksiin, mikä osoittaa liittoa arvostetun julkisessa piirissä.⁴⁹ Varsin merkittävänä arvonannon osoituksena liittoa kohtaan aiemmin nihkeän Jyväskylän kaupungin taholta voi pitää sitä, kun vuonna 1976 liitto sai kutsun tulla mukaan Jyväskylän kaupungin elinkeinopoliittiseen neuvottelukuntaan, jossa elinkeinoelämän muina edustajina olivat mukana Keski-Suomen Kauppakamari, Keski-Suomen Yrittäjät sekä Kauppa- ja teollisuusministeriön Keski-Suomen teollisuuspiiri. Neuvottelukunnan tehtävänä oli mm. valmistella kaupungin elinkeinopoliittinen ohjelma.⁵⁰

Itse asiassa jo vuoden 1961 jäsenlehdessä Noronen iloitsi liiton

---

48 Toimintasuunnitelmat ja -kertomukset.

49 Kimmo Kovalan haastattelu.

50 Jyväskylän kaupunginhallituksen kirje K-S Käsi- ja Pienteollisuusliitolle 4.5.1976.

“saavuttaneen aseman, jossa se voi hyvin palvella jäseniään”:

“Liiton nauttima arvonnanto ja luottamus on tänä oman läänin ensimmäisenä hallintovuotena huomattavasti kasvanut. Jopa niin, että liiton edustus on havaittu tarpeelliseksi läänin teollista elämää ohjaavassa elimessä (so. K-S läänin teollisuustoimikunnassa).” ⁵¹

3.5 Yrittäjän asiaa julkituoden, yrittäjän etua ajaen

3.5.1 Julkisuutta

Yrittäjän yhteiskunnallisen ja sosiaalisen profiloitumisen kannalta oli ja on tärkeätä näkyä. Julkisuuden avulla K-S Käsi- ja Pienteollisuusliitossa toivottiin voitavan muokata mielipiteitä suopeammiksi yrittäjien tarpeille. Liitto pyrkiin toimintansa alusta lähtien tiiviiseen yhteistyöhön tiedotusvälineiden kanssa, ja tässä pyrkimyksessä näyttään todella onnistutun.

Keskisuomalaisen sivuilla oli vuonna 1954 mm. seuraavanlaisia otsikoita, joiden takana liitto oli tavalla tai toisella: “On luotava edellytykset yritysten alulle ja kasvulle”, “Veropoliittisin keinoin parannusta yritteliäisyyden kehittymiseen”, “Yhteiskunnan olojen kehittäminen jää vaillinaiseksi ilman käsi- ja pienteollisuus-kysymysten hoitamista”, “Pienteollisuudenkin sosiaalista turvaa olisi vahvistettava”, “Pienyrittäjien rankka verotus muodostumassa näiden surmaksi”, “Maaseudun tuotantotoiminta saatava käsittämään

---

⁵¹ Jäsenlehti n:o 1-2 1961;
Toimintakertomus v:lta 1961.

elivoimainen pienteollisuus” ja “Pienteollisuuden nousulle Keski-Suomessa luontaiset edellytykset”.

Toisena toiminnan vuonna 1955 toimitettiin sanomalehdistölle 13 haastattelua, kaksi kokousselostusta sekä kuusi muuta lehtikirjoitusta. Yleisradion paikallisohjelmassa oli järjestön toiminnasta kaksi lähetystä.⁵² Jatkossa osoittautui, että julkisuuteen pääsemisessä ei ollut ollut kysymys pelkästään tiedotusvälineiden uteliaisuudesta uudenlaista järjestöä kohtaan: Kimmo Kovalan mukaan uutiskynnys oli liitolle 1960- ja 70-luvuillakin kohtuullisen alhainen. Jos sillä oli jotakin omasta mielestään tärkeätä viestitettävää julkisuuteen, niin ei tarvinnut epäillä, etteikö sitä olisi saatu lehdissä läpi. Joskus liiton kokouksissa kylläkin kritisoitiin lehtien otsikointia, kun ravihevosen ennätysaika sai koko sivun yli yltävän otsikon ja viereisen taloussivun alalaidassa oli pieni uutinen jonkun yrittäjän suuresta kaupasta ulkomaille. Yleensäkin liittoa koskevat tai sen lehtiin toimittamat jutut olivat melko pieniä, mutta maakuntavierailuista eli teollisuuspäivistä eri kunnissa tehtiin aina hyvät jutut, jotka oli kiitettävästi kuvitettukin.⁵³

Vuosien varrella pidettiin monenlaisia vaikuttamistilaisuuksia. Esimerkiksi liiton varhaisvaiheessa vuonna 1957 päätettiin järjestää yhdessä Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistyksen kanssa maakunnan kansanedustajille tilaisuus, jossa näille selostettiin käsi- ja pienteollisuuden kysymyksiä sekä erityisesti kiinnitettiin huomio valtion budjettiin pienteollisuuslainoja varten varatun 400 miljoonan mk:n korottamistarpeeseen. Teatteriravintolassa järjestettyyn tilaisuuteen

---

52 Toimintakertomus v:lta 1955.

53 Kimmo Kovalan haastattelu.

kutsuttiin kansanedustajien lisäksi molempien järjestävien yhdistysten puheenjohtajat ja sihteerit sekä johtajat Y. Hirvonen ja T. Alho.⁵⁴ Selvää oli, että siellä missä maakunnan kansanedustajat oli saatu yhteen, olivat paikalla myöskin tärkeimpien tiedotusvälineiden edustajat.

Marraskuussa 1967 liitto järjesti yhdessä Jyväskylän yhdistyksen kanssa tiedotustilaisuuden maakunnassa toimivalle julkiselle sanalle työllisyyskysymyksen noustua valokeilaan. Tilaisuuden teemana oli osoittaa julkisuudelle, mitä keskisuomalainen pienteollisuus on tehnyt työllisyyden hyväksi. Tilaisuus aloitettiin tehdaskäynneillä kahteen muuramelaiseen ja viiteen jyvaskyläläiseen yritykseen. Vierailun jälkeen oli lehdistölounas ja kyselytunti. Tilaisuuteen osallistui kahdeksan lehteä sekä radio, maaherra Eino Palovesi, toiminnanjohtaja Heikki Juusela Maakuntaliitosta sekä insinööri Kimmo Kovala ja merkonomi Esko Nissinen KTM:n piiritoimistosta. Julkisuuteen esiteltiin ylpeinä lukuja, joiden mukaan kymmenessä vuodessa 1957-67 oli maakunnassa pienyritysten määrä noussut 1070:stä 1690:een ja niiden työllistämien henkilöiden lukumäärä 3200:sta 10200:aan.⁵⁵

Vuonna 1969 käynnistettiin yhdessä Keski-Suomen Nuorisoseurain Liiton kanssa kampanja yrittäjäkuvan kirkastamiseksi nuorten keskuudessa. Vuodesta 1969 lähtien Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto ryhtyi myös nimeämään vuoden yrittäjäksi jonkun sellaisen henkilön, joka liiton mielestä oli merkittäväällä tavalla kehittänyt omaa yritystään ja sen toimintoja. Ensimmäiseksi vuoden

---

54 K-S Käsi ja Pienteollisuusliiton hallituksen ptk 1.12. 1957.

55 NIVARPÄÄ 1978, 176-177;
Toimintakertomus v:lta 1967.

yrittäjäksi valittiin Tutta-tuotteen johtaja, Jaakko Kokki. Hänen jälkeensä tittelin saivat v. 1970 Alpe Salo, Laukaa; 1971 Väinö Rautiainen, Saarijärvi; 1972 Antti Valkonen, Muurame; 1973 Teuvo Suuronen, Laukaa; 1974 Matti Hokkanen, Jyväskylä; 1975 Matti Sinkkonen, Jyväskylä; 1976 Jorma Nokkala, Muurame ja 1977 Eino Räsänen, Viitasaari. Vuoden yrittäjän valitseminen herätti lehdistössä ja yleisössä runsaasti myönteistä huomiota.⁵⁶

3.5.2 Edunvalvontaa

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto oli poliittisesti sitoutumaton järjestö, jonka ainoana päämääränä oli parantaa pienyrittäjän asemaa Suomessa ja tietysti ennenkaikkea oman maakunnan ja läänin alueella. Keskusliittoaan mukaillen se oli yrittäjien "talouspoliittinen etujärjestö".⁵⁷ Keskusliitto viime kädessä ratkaisi, mihin asioihin yhteiskunnassa toden teolla puututtiin, ja joidenkin mielestä Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliitto hoiti liian yleisiä asioita ollakseen rivijäsenelle konkreettisesti houkutteleva:

"Jos tätä puuhaa kritisoidaan, niin kun joutui vertaamaan keskusliiton puuhia esimerkiksi Teollisuudenharjoittajaliiton kanssa, niin Pienteollisuuden Keskusliitto harrasteli yleisten asioiden hoitoa, tällaista verotusnarinaa, milloin liikevaihtoveroa ja muuta yleistä edunvalvontaa.

Jos vertaa Teollisuudenharjoittajaliittoon (suurteollisuuden keskusjärjestö), niin niillä oli konkreettisia kysymyksiä (esim.

---

⁵⁶ Lehtileikkeet 1969-1978.

⁵⁷ Pienteollisuuden Keskusliiton esite v:lta 1977.

työsopimusasiat), jotka vetävät yrittäjiä mukaan puuhaan... Siinä tulivat nämä jokapäiväiset asiat niin vahvasti mukaan.” 58

Vaikka työsopimus- tai palkkakysymyksistä ei puhuttukaan, kuului Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton edunvalvontatoimintaan monenlaisia virallisia ja epävirallisia vaikuttamisen keinoja. Virallisia teitä kulkevia edunvalvontapyrkimyksiä olivat esimerkiksi aloitteet eduskunnalle ja kunnille sekä keskusliitolle, jonka mielipiteille jäsenjärjestöjen tuki antoi lisäpontta. Epävirallista mutta ilmeisen tehokasta vaikuttamista puolestaan olivat kansanedustajien ja kunnanisien informoimiseksi ja ”pehmittämiseksi” järjestetyt tilaisuudet. Seuraavassa luettelonomaisessa esityksessä on jokunen esimerkki asioista, joihin Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto toimintansa alkuvaiheessa pyrki vaikuttamaan.

Vuonna 1955 keskusliitolle tehtiin esitys pienteollisuuden lääkintähuollon järjestämiseksi. Toimintavuonna 1956 liitto sai sähkövoimayhtiöiden kanssa käydyillä neuvotteluilla aikaan parannuksia sähkön jakeluehtoihin. Asiantuntijana pienyrittäjien sähkövoimakysymyksen tutkimisessa oli dipl. ins. Tuomas Kerttunen, jonka yhteenvedon pohjalta neuvotteluihin oli hyvä ryhtyä. Juuri tämän sähköasian sittemmin liiton puheenjohtanakin toiminut Kerttunen nimeää yhdeksi liiton konkreettisimmista vaikutuksista yksittäisen yrittäjän kannalta.⁵⁹

Vuonna 1956 liitto puuttui myös pienteollisuuden markkinointi-

---

58 Kauko Kaarenojan haastattelu.

59 Toimintakertomukset;
Tuomas Kerttusen haastattelu

kysymykseen. Se lähetti keskusliitolle lausunnon, jossa kiirehdittiin pienyrittäjien yhteisen markkinointielimen perustamista. Tyydytyksellä voitiin toimintakertomuksessa todeta, että vuoden lopulla keskusliitto oli perustanut markkinointielimen, jonka toimintaa Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto halusi kaikin tavoin tukea.⁶⁰

Vuonna 1957 liitossa pohdittiin yrittäjän verotukseen liittyviä kysymyksiä. Taustalla oli keskusliiton kiertokirje, jossa jäsenjärjestöjä pyydettiin miettimään esityksiä verotuskysymyksistä tavoitteena pienteollisuuden verotuksen keventäminen. 29.9. 1957 päivätyssä Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliitolle osoitetussa kirjeessä Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto esitti mm. verovapauden myöntämistä alkaville yrityksille ja ammattikasvatuksen edistämistä verohelpotuksin oppisopimustapauksissa.⁶¹

Vuonna 1959 tehtiin keskusliitolle esityksiä liikevaihtoveroon liittyen ja epävirallisesti esitettiin kauppa- ja teollisuusministeriön edustajille keskisuomalaisten pienyrittäjien toivomuksia tulevaisuuden suhteen. Myös paikalliseen KTM:n pienteollisuusneuvontatoimistoon tehtiin esityksiä ja annettiin lausuntoja.⁶²

Vuonna 1960 Liitto allekirjoitti keskusliiton julkilausuman valtioneuvostolle ja eduskuntaryhmille liikevaihtoveroasiasta. Verokysymys sai jatkuvasti paljon huomiota osakseen, joten keskusliiton pyrkimyksille oltiin ainakin tässä suhteessa varsin

---

60 Toimintakertomus v:lta 1956.

61 K-S Käsi ja Pienteollisuusliiton hallituksen ptk 29.9. 1957.

62 Toimintakertomus v:lta 1959.

lojaaleita. Edelleen 60-luvun kuluessa kiinnitettiin huomiota mm. käsi- ja pienteollisuudenharjoittajien jatkuvasti nouseviin sosiaalikulutuksiin. Vuonna 1968 liitto teki aloitteen KTM:n Keski-Suomen piirille 30 keskisuomalaisyrittäjän laajentamismahdollisuuksia koskevan tutkimuksen suorittamisesta, ja tämä tutkimus myös toteutettiin.⁶³

Konkreettisenä edunvalvontatoimenpiteenä voi pitää sitä, kun liitto keväällä 1969 kokosi tiedot kaikista tyhjillään olevista kansakoulu-tiloista läänin alueella. Tarkoituksena oli saada tätä kautta yrittäjille työhuonetiloja. Kysely kuntiin tuotti hyvän sadon: tyhjillään olleita kouluja löytyi kaikkiaan 90 kappaletta.⁶⁴

3.6 Neuvonta- ja koulutustoiminta

Kun KTM:n pienteollisuuspiiritoimisto aloitti neuvonta- ja kurssitoimintansa Jyväskylässä 1960-luvun vaihteessa, se astui yhdelle Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton tärkeistä toiminta-alueista kokonaan toisenlaisilla taloudellisilla resursseilla varustettuna. Kuitenkaan liitto ei missään tapauksessa kokonaan menettänyt merkitystään pienteollisuusyrittäjän neuvonantajana, sillä esimerkiksi liiton säännöllisesti eri puolilla maakuntaa järjestämässä tilaisuuksissa kuultiin esitelmiä yrittäjän arkea lähellä olevista kysymyksistä ja liiton sihteerin puoleen sai edelleen kääntyä kaikissa yrittämiseen liittyvissä asioissa.

---

63 Toimintakertomukset.

64 Tilasto tyhjistä kansakoulu-tiloista... Kirjeet, muistiot, tiedotukset 1967-72.

Yrittäjän niin halutessa kävi liiton asiamies pientä päiväraha korvausta vastaan paikan päällä asianomaista yritystä katsomassa. Esimerkkinä liiton "kirjoneuvonnasta" on seuraava katkelma Eino Norosen liiton nimissä lähettämästä vastauskirjeestä (päivätty 9.12. 1960) eräälle multialaiselle metallialan yrittäjälle, joka oli kysellyt yrityksensä kehittämismahdollisuuksista:

"...Neuvoisin Teitä ensin tarkkaan ajattelemaan mitä artikkeleita voitte nyt valmistaa nykyisillä työvälineillänne ja ammattitaidollanne sekä pohtimaan, mitä voisitte pienillä konehankinnoilla ja ammattitaidon kehittämisellä ryhtyä valmistamaan. Saatuanne näin pääpiirteissään hahmoteltua valmistusohjelman itsellenne ja hinnoiteltuanne valmisteenne voitte ryhtyä tarjoamaan niitä edellämaituille (yrityksille alihankintatuotteina). Tuotantonne nykyisellään käsitykseni mukaan käsittäisi vain puolivalmisteita ja sen tuottavuus voi olla heikko joten edellämaitsemani tuotteen jalostusasteen nostaminen sopivissa puitteissa olisi tarpeellinen. Päästyänne näin alkutoimiin asiassa odotamme mielenkiinnolla edistymistänne ja olemme valmiit olemaan jatkuvasti apunanne." ⁶⁵

Kolmantena toimintavuotenaan eli vuonna 1956 Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto kiinnitti kenttäasiamiehekseen tarkastaja Veli Mäkisen, joka kiersi kevätkauden kuluessa kaikkien liiton jäsenten luona "tehdn havaintoja heidän yritystensä laadusta ja auttaen samalla mahdollisuuksien mukaan pulmakysymysten ratkaisemisessa". Tarkastajan kiinnittäminen koettiin erittäin tarpeelliseksi ja onnistuneeksi toimenpiteeksi erityisesti pienteollisuuslainoitustoiminnan kannalta. Paitsi neuvonnasta ja "tarkastamisesta" kenttäasiamies

---

65 Kansiossa Kirjeet 1954-64.

huolehti myös jäsenmaksujen keruusta sekä uusien jäsenten hankkimisesta. Myös näissä tehtävissä tarkastaja Mäkisen voidaan katsoa onnistuneen, sillä jäsenmaksujen suorittamisessa saavutettiin paras tulos siihen asti ja vuoden 1956 aikana liiton jäsenmäärä kasvoi 52 uudella jäsenellä.⁶⁶ Otto Niemisen mukaan osansa tarkastaja Mäkisen onnistumiseen toimestaan oli hänen "värikkäällä ja mielenkiintoisella" persoonallaan.⁶⁷

Vuonna 1960 Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto päätti oman kurssitoiminnan aloittamisesta. Kokeilukurssiksi hyväksyttiin Herkko Korhosen ehdottama jatkokoulutuskurssi kaasu- ja sähköhitsauksessa. Korhonen, joka itse toimi kurssilla opettajana ja järjesti sen omalla korjaamollaan Laukaan Kuusaassa, toimi kokeilukurssin ajan omalla riskillään. Liiton kanssa sovittiin koneista ja tiloista maksettava vuokra.⁶⁸ Aamulehti kirjoitti kurssin johdosta 12.6. 1960:

"Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto on ryhtynyt ensimmäisenä alallaan maassamme kehittämään jäsentensä ammatitaitoa järjestämillään kursseilla. Seitsemän miestä sai perjantaina todistuksen Laukaan pitäjän Kuusassa järjestetyiltä kaasu- ja sähköhitsauskursseilta. Ensimmäiset, kokeiluluontoiset kurssit antoivat niin hyviä tuloksia, että kurssitoiminta saa ensi syksynä entistä kiinteämmät muodot."

---

66 Toimintaselostus v:lta 1956.

67 NIEMINEN, 5.

68 Kurssitoimikunnan kokousptk. 7.5. 1960.

Hugo Leponiemi Saarijärveltä kirjoitti hitsauskurssista liitolle palautetta, joka julkaistiin myös Jäsenlehdessä:

“Olin K-S:n Käsi- ja Pienteollisuusliiton järjestämällä kuusipäiväisillä Kaasu- ja sähköhitsauskursseilla Kuusassa Opettaja H. Korhosen verstaalla. Ottaen huomioon näin pienen ajan on opetus ollut monipuolinen ja hyvä.” ... “Opettaja Korhosen oppilaaksi voi luottamuksella mennä, sillä hän on kokeillut ja ottanut niin tarkkaan selvää nykyaikaisista hitsausaineista ja menetelmistä että uskon avun tulevan kaikkiin mahdollisiin alan asioihin. Kursseilla on tuotu filmein ja käytännöllisin opetuksin asiat kurssilaisten opittaviksi. Kurssilla piti insinööri (epäselvä nimi) esitelmän hitsausaineista ja niiden soveltuvuudesta eri tarkoituksiin, mikä on myöskin otettava ansioksi tälle kurssille. Tavallaan tämä kurssi ei lopu tähän, koska opettaja Korhonen lupasi ilman lisäkustannuksia auttaa ja neuvoa jos ammatissa sattuu jotain voittamatonta estettä, että ei saa jotain onnistumaan omin neuvoin. Opettavaa lukemista annettiin kyllä evääksi, mutta voihan jotain tulla, että ei mene niin kuin pitäisi. Näin ollen kiitän puolestani kurssin järjestäjiä ja erittäin opettaja Korhosta.”⁶⁹

Kokemukset ja palaute kokeilukurssista olivat selvästi positiivisia. Niinpä saman vuoden lopussa järjestettiin toinen vastaavanlainen kurssi. Vuoden 1961 toimintasuunnitelmaa laadittaessa päätettiin jatkaa kurssitoimintaa, mikäli Kauppa- ja teollisuusministeriölle lähetetty avustusanomus tulisi hyväksytyksi. KTM:n vastaus anomukseen oli kuitenkin kielteinen ja sisälsi toteamuksen, että Keskusammattikoulu hoitaa kaikki kurssit muita pätevämmiin. Liitto yritti vielä

---

⁶⁹ Kansiossa Kirjeet 1954-64.

neuvotella kurssitoiminnan järjestämisestä Keskusammattikoulun johtajan kanssa, mutta neuvottelut tuottivat kielteisen lopputuloksen.⁷⁰ Lupaavasti alkanut itsenäinen kurssitoiminta pysähtyi alkuunsa.

Kun KTM:n Keski-Suomen Pienteollisuuspiiritoimisto aloitti runsastarjontaisen kurssitoimintansa, ei liitto katsonut enää aiheelliseksi järjestää omia kursseja, vaan kehotti jäseniään osallistumaan KTM:n kursseille.⁷¹ Muita koulutusta järjestäviä yhteisöjä Keski-Suomessa olivat paikallinen Kauppakamari sekä Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistys. Liitto pyrki aktiiviseen yhteistyöhön näiden kaikkien koulutusta järjestävien tahojen kanssa kulloisenkin koulutustarpeen selvittämiseksi ja tämän mukaisen koulutustoiminnan aikaansaamiseksi.⁷²

1970-luvulla Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto pääsi järjestämään jälleen pienimuotoista omaa koulutustoimintaa, kun valtakunnallinen Käsi- ja Pienteollisuuden Koulutussäätiö myönsi liitolle koulutusavustusta. Vuonna 1975 järjestettiin Jyväskylässä laskennan peruskurssi, jolle osallistui 12 yrittäjää. Kurssilla, jonka luennoitsijana toimi insinööri Kimmo Kovala, käsiteltiin mm. laskennan tavoitteita ja tarkoitusta, uuden kirjanpitolain vaatimuksia, kannattavuuden laskemista sekä tunnuslukuja ja tulosten tulkintaa.⁷³

---

⁷⁰ Toimintakertomus v:lta 1962.

⁷¹ Toimintakertomus v:lta 1967.

⁷² Toimintasuunnitelma v:lle 1974.

⁷³ Käsi- ja Pienteollisuuden koulutussäätiö. Toimintakertomus v:lta 1975.

3.7 Maakunnallisesta kehitysyhtiösuunnitelma Aluetalous Oy:stä Kehitysaluerahasto Oy:ksi

Jyväskylän Yliopistossa järjestettiin syksyllä 1967 taloudellisen kasvun edellytyksiä pohtinut seminaari, jossa nousi esiin ajatus maakunnallisen kehitysyhtiön perustamisesta.⁷⁴ Ajatuksen taustalla oli sen seikan toteaminen, että uuden tuotantotoiminnan kehittymiselle Keski-Suomessa oli pahimpana esteenä rahan puute. KTM:n pienteollisuuspiiritoimistossa 60-luvulla työskennellyt Kimmo Kovala kertoo:

“Tultuani yritysneuvojaksi KTM:n Jyväskylän pienteollisuuspiiriin 1964 havaitsin yrittäjien valittavan vakuuspulaa. Näitä ongelmia tuli vastaan sekä suoraan yrittäjiltä että järjestöjen tilaisuuksissa. Vaikka myöhemmin perustettiin Pienteollisuuden Takauslaitos, eivät ongelmat näyttäneet poistuvan.

Vakuusongelmien ohella myös riskirahoituksen saatavuus kohosi erityiseksi ongelmaksi. Kuusikymmentäluvun lopussa yhä äänekkäämmin tuotiin ongelmia pintaan. Muistelen asian olleen usein esillä mm. Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton hallituksen kokouksissa ainakin epävirallisena keskusteluteemana (kokouksia järjestettiin KTM:n piiritoimistossa).” ⁷⁵

Idea alueellisesta kehitysyhtiöstä lähti itämään. Sen taakse tulivat ja

---

⁷⁴ Aluetalous Oy. Suunnitelma elinkeinoelämän alueelliseksi kehittämissyhtiöksi. 30.12 1968 päivätty versio. Moniste. K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton arkisto.

⁷⁵ Muisteluita Kasvutalous/Aluetalous kehitysyhtiön ympärillä. Kimmo Kovalan käsikirjoitus. Moniste. K-S Käsi- ja Pt-liiton arkisto.

sitä lähtivät kehittelemään Keski-Suomen Maakuntaliitto ja Teollisuustoimikunta, joiden yhteinen alustava ehdotus yhtiön perustamiseksi tehtiin syyskuussa 1968. Ehdotuksen oli laatinut Maakuntaliiton ja Teollisuustoimikunnan jäsenistä koostunut työryhmä Kauko Kaarenoja, Tuomas Kerttunen, Heikki Juusela, Heikki Toikka, Kimmo Kovala ja Juhani Kivelä. Kaarenoja oli myös Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton puheenjohtaja ja Kerttunen samaisen järjestön varapuheenjohtaja.⁷⁶

Käsi- ja Pienteollisuusliiton kevätkokouksen yhteydessä toukokuussa 1968 järjestetyssä yleisessä esitelmätilaisuudessa diplomi-insinööri Heikki Toikka oli esitelmöinyt aiheesta "Maakunnallinen kehitysyritys, sen tarpeellisuus ja toimintaedellytykset".⁷⁷ Saman vuoden syyskuussa Kauko Kaarenoja esitteli "Viitasaaren ministerisavotassa" läänin ministereille ja kansanedustajille suunnitelman Aluetalous Oy -nimisen yhtiön perustamisesta.⁷⁸ Kyse oli suunnitelmasta perustaa maakuntaan elinkeinoelämän kehittämissyhtiö, jonka tarkoituksena olisi ollut edistää paikallista yritystoimintaa yhdistämällä julkisen ja yksityisen sektorin taloudellisia voimavaroja. Yhtiön tehtäväksi oli ajateltu "eliminoida yritystoiminnan kehityksen minimitekijöitä käyttäen kuitenkin samalla hyväksi terveen yrityksen perustekijät, yrittäjän oma riskipanos, aktiivisuus ja ideat." Alueellisen kehittämissyhtiön nähtiin täydentävän vastaavia olemassaolevia valtakunnallisia yhtiöitä kuten Sponsor Oy ja Teollistamisrahasto Oy "porrasta alempana",

---

⁷⁶ Aluetalous Oy. Esitys elinkeinoelämän alueelliseksi kehittämissyhtiöksi. 27.9. 1968 päivätty versio.

⁷⁷ K-S Käsi ja Pienteollisuusliiton kutsu kevätkokoukseen 1968.

⁷⁸ K-S Käsi ja Pt-liiton hallituksen kok. ptk. 27.9. 1968.

maakunnallisella tasolla.⁷⁹

Maakuntaliiton Heikki Juusela esitteli Aluetalous Oy:tä Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuuslehden vuoden 1969 ensimmäisessä numerossa otsikolla "Alueelliselta kehitysyhtiöltä odotetaan paljon Keski-Suomessa":

"...perustaminen huomattiin välttämättömäksi, kun eräiden maakunnasta lähteneiden yritysideoiden kehittämisessä nähtiin maakunnan ja Helsingin välillä olevan vaikeasti ylitettävä henkinen ja taloudellinen muuri...

Maakunnallinen yhtiö on omaa aluettaan lähempänä ja pystyy kartoittamaan sekä seulomaan vähäisimmätkin ideat tehokkaammin kuin valtakunnallinen kehitysyhtiö...

(Aluetalous Oy:ltä) odotetaan paljon maakunnan oma-aloitteisen toiminnan virittäjänä ja uskon antajana keskisuomalaisien omiin mahdollisuuksiin."

Työryhmä oli suunnitellut yhtiön toteuttamiskelpoisuuden asteelle. Sen toimintamuotoja olivat tuoteideoiden kehittäminen tuotantoasteelle, tuotantoideoiden etsiminen olemassaoleville yrittäjille, riskipääoman sijoittaminen yrityksiin tuotannon aloittamiseksi tai laajentamiseksi, markkinointitehtävien hoitaminen sijoittamalla riskipääomaa myyntiponnistuksiin sekä yritysten teknillinen ja liiketaloudellinen konsultointi. Toiminnassaan yhtiö olisi käyttänyt ulkopuolisia konsultteja. Osakepääoman merkitsemisestä oli suunnitelma, että kolmasosan merkitsisivät Keski-Suomen kunnat, toisen kolmanneksen rahalaitokset ja keskisuomalaiset yritykset ja kolmannen osan valtio

---

⁷⁹ Aluetalous Oy. Suunnitelma elinkeinoelämän alueelliseksi...

tai joku valtion tilalleen hankkima taho.⁸⁰

KTM:n piirineuvoja Kimmo Kovala esitteli ajatusta Helsingissä neuvojien neuvottelupäivillä ja sai kahtalaisen vastaanoton:

“...toiset näkivät hankkeen hyväksi, toiset luokittelivat minut taivaanrannan maalariksi. Olin kuitenkin havaitsevinani, että nämä keskisuomalaiset ajatukset jäivät kuitenkin itämään myös Helsingissä. Sain muutamia soittoja myös muiden piiritoimistojen suunnasta, joissa kyseltiin yksityiskohtia.” ⁸¹

Aluetalous Oy:stä ei koskaan tullut totta. Kauppa- ja teollisuusministeriö totesi idean olevan hyvän, mutta alueen liian pienen.⁸² Vuoden 1971 alussa kuitenkin perustettiin valtakunnallinen Kehitysaluerahasto Oy, jonka kotipaikaksi tuli Kuopion kaupunki ja jolle tuli lisäksi toimipisteet Ouluun ja Vaasaan. Yhtiön tarkoituksena oli edistää kehitysalueiden elinkeinoelämää antamalla yrityksille lainoja investointeihin sekä pysyväisluontoiseksi käyttöpääomaksi, lainoittamalla ja avustamalla tuotekehitystä ja tutkimustoimintaa sekä järjestämällä koulutustilaisuuksia ja konsultointiapua.⁸³ Keski-Suomessa oltiin vahvasti sitä mieltä, että käyttöön oli otettu täällä syntynyt ja vieläpä pitkälle kehitetty idea jokseenkin sellaisenaan.⁸⁴

---

⁸⁰ Esitys Aluetalous Oy:stä. Kansiossa Kirjeet, muistiot, tiedotukset 1967-72.

⁸¹ Muisteluita Kasvutalous/Aluetalous kehitysyhtiön ympärillä. Kimmo Kovalan käsikirjoitus. Moniste. K-S Käsi- ja Pt-liiton arkisto.

⁸² Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuuslehti 1/95 historiasivut, 18.

⁸³ Metso-Piiri n:o 26, 25.3. 1971.

⁸⁴ Kauko Kaarenojan, Tuomas Kerttusen ja Kimmo Kovalan antamat tiedot.

“Kehitysaluerahastolaissa mainitut tehtävät olivat täsmälleen samat kuin kaavaillussa kehitysyhtiössämme lukuunottamatta takaustoimintaa. Sekin on nyt KERA:n ohjelmassa.”⁸⁵

Toukokuussa 1971 Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto järjesti yhdessä Keski-Suomen Teollisuustoimikunnan kanssa vastaperustetun Kehitysaluerahasto Oy:n toimintaa käsittelevän neuvottelutilaisuuden, johon osallistui edellämainittujen järjestöjen ja Kehitysaluerahaston edustajien lisäksi yrittäjiä ja julkisen sanan edustajia.⁸⁶ Tässä tilaisuudessa paikalla olivat Aluetalous -ideaa keskeisesti kehitelleet “testamenttaamassa” jälkikäteen ajatuksiaan syntyneelle valtakunnalliselle yhtiölle.⁸⁷ Tuomas Kerttunen tiivisti omassa puheenvuorossaan niitä tuntemuksia, joita KERA:n syntyminen tässä joukossa oli herättänyt:

“Nyt kun Kehitysaluerahasto on vielä kuin lapsi kapaloissaan, ovat odotukset suurimmillaan. Odotetaan, että vastasyntynyt varttuisi ja täyttäisi ne toiveet, joita isät ja äidit ja kummit ja sukulaiset sille unelmissaan ovat asettaneet. Kun KERA on tällainen nuori tulokas, niin on paikallaan pyrkiä opettamaan sitä, opastamaan sitä siihen ymmärtämykseen, mikä sisältyy arvoon nimeltä yrittäminen.

Meillä täällä Keski-Suomessa on jonkin verran katetta näihin neuvoihin. Sitä katetta antaa se kehittäminen, jota vuoden -67 lopusta lähtien tehtiin kehitysyhtiön, Aluetalous Oy:n synnyttämiseksi.

---

85 Muisteluita Kasvutalous/Aluetalous kehitysyhtiön ympärillä. Kimmo Kovalan käsikirjoitus.

86 Pöytäkirja ko. kokouksesta. K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton arkisto.

87 Tuomas Kerttusen ja Kimmo Kovalan antamat tiedot.

Tähän syntymättömään lapseen kohdistamamme toiveet saanemme kohdistaa Kehitysaluerahastoon.” 88

Korostettakoon vielä, että Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitolla ei ollut suorananaista tekemistä Aluetalous Oy:n kanssa, mutta henkilöyhteyksien kautta se kuului piiriin, jossa idea kehitysyhtiöstä syntyi ja kehittyi.

---

88 Mitä yrittäjät odottavat Kehitysaluerahasto Oy:ltä?Tuomas Kerttusen esitelmä em. kokouksessa. Pöytäkirjan liitteenä.

4 LIITON TALOUS, JÄSENKENTTÄ JA TOIMINNAN MOOTTORIT

4.1 Taloudenpito

4.1.1. Rajalliset resurssit

Perustamisensa yhteydessä Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto oli saanut keskusliitolta 100 000 mk:n avustuksen toimintansa aloittamiseen. Avustus oli tarpeen, sillä liitolle ei ollut luvassa muita tuloja kuin jäsenmaksuja eikä niitä tietenkään vastaperustetun järjestön kassaan heti suuria määriä kertynyt. Jäsenmaksujen koko tuotot ensimmäiseltä toiminta- ja tilivuodelta olivat lopulta 102 000 mk. Ensimmäisen tilinpäätöksen kulunkieristä ylivoimaisesti suurin ryhmä olivat palkkiot, joita maksettiin 100 000 mk. Seuraavaksi suurimpaan menoerään, konttoritarpeisiin, kului 12 386 mk. Liiton perustamiskuluiksi ilmoitettiin 10 992 mk ja ensimmäiseltä

tilivuodelta ylijäämää jäi 60 599 mk.¹ Näitä liiton alkuvaiheen rahasummia suhteutettaessa on huomattava, että ne olivat niinkutsuttua vanhaa rahaa, ajalta ennen vuoden 1963 rahanuudistusta, jolloin siirryttiin aiempaa sata kertaa suurempaan rahayksikköön. Summat olivat siis jokseenkin pieniä.

Toisen vuoden (1955) tilinpäätös kertoo 46 375 mk:n tappiosta. Tilintarkastuslausunto toteaa:

“Tappiollinen tilinpäätös on ollut väistämätön johtuen laajemmasta toiminnasta vuoteen 1954 nähden, jolloin kuitenkin toiminnan rahoittamiseksi liitto sai Keskusliitolta 100 000 mk:n avustuksen, mitä avustusta ei tilivuonna saatu.” ²

Koska edelliseltä vuodelta oli tiliylijäämää, oli liiton omaisuustase kuitenkin positiivinen. Suurimpia menoja olivat maksettujen palkkioiden lisäksi aiheuttaneet pienteollisuuspäivän järjestäminen, joka nielaisi liiton kassasta 12 000 mk enemmän kuin toi sinne; matkat ja edustukset, joihin oli kulunut 16 000 mk sekä posti ja ilmoitukset, jotka kumpainenkin olivat jotakuinkin 10 000 mk:n menoeriä.

Parina seuraavana vuotena liitolle kertyi jälleen tiliylijäämää, vaikka jäsenmaksujen lisäksi ei muita tuloja edelleenkään ollut merkityksettömän pieniä Jäsenlehden ilmoitustuloja - vuonna 1956 3500 mk - lukuunottamatta. Jouduttiin myös maksamaan koko ajan kohoavia keskusliiton jäsenmaksuja (v. 1956 19800 mk, v. 1958 32400 mk). Kuitenkin vuoden 1959 35 000 mk tappiollisen tilinpäätöksen

---

1 Tilikertomus v:lta 1954.

2 K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton tilit.

jälkeen omaisuustase oli vielä 28 461 mk plussan puolella. Ylijäämän kertyminen vuosina 1957 ja -58 kertoo osaltaan siitä notkahduksesta, joka toiminnassa tuolloin tapahtui. Vuonna 1958 ei esimerkiksi maksettu lainkaan palkkioita liiton toimihenkilöille ja sitä edellisenä vuonnakin ainoastaan 18 000 mk, kun vuonna 1956 palkkioiden osuus kaikista liiton kuluista oli ollut kolme neljännestä eli 141 000 mk.³

Vuonna 1959 toiminta jälleen vireytyi ja se näkyi vuoden lopussa suoraan taseen alijäämänä, kun jäsenmaksujen keruu oli jäänyt ajastaan jälkeen: vuoden 1959 jäsenmaksutuotot olivat 117 200 mk ja sitä edellisellä tilikaudella vain 104 300 mk, kun vuonna 1957 oli jäseniltä onnistuttu keräämään 167 957 mk. Vuoden 1959 keväällä puheenjohtajaksi valittu ja liiton uuden nousun käynnistänyt Tuomas Kerttunen kertoo järjestön tarkan markan taloudesta:

“Kyllä liiton toimintaa haittasi se, että sillä ei ollut kovin paljon varoja käytettävänä. Puheenjohtajan aivan erityinen tehtävä oli pitää huolta siitä, että se (liitto)tuotti positiivisen tuloksen eikä vuodesta toiseen miinusta. Varoja ei tullut kuin jäsenmaksuista.” ⁴

Vuonna 1960 liitto joutui turvautumaan 70 000 mk:n suuruisen yksityisen lainan ottoon. Syy selviää liiton kyseisen vuoden toimintakertomuksesta tai esimerkiksi Eino Norosen päättyneen vuoden kuulumisia kertaavasta innostuneesta kirjoituksesta vuoden 1961 ensimmäisessä Jäsenlehdessä: toimintaa oli ollut erityisen runsaasti

---

3 K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton tilit.

4 Tuomas Kerttusen haastattelu.

mutta taloudelliset resurssit eivät olleet kohentuneet entisestään.⁵ Kaikesta dokumenttiaineistosta välittyy vahvasti sellainen kuva, että mikäli liitolla vain olisi ollut enemmän rahaa käytettävissään, toiminta olisi monipuolistunut merkittävästi. Innostusta ja ideoita kyllä riitti.

TAULUKKO 1. Liiton jäsenmaksutulot ja kokonaismenot vuosina 1962-1978

<u>Vuosi</u>	<u>Jäsenmaksutulot</u>	<u>Kokonaismenot</u>	<u>Erotus</u>
1962	213 200 mk	274 000 mk	-60 800 mk
1963	2 512 mk (rahanuudistus)	2 818 mk	-306 mk
1964	2 480 mk	2 786 mk	-306 mk
1965	3 190 mk	3 826 mk	-636 mk
1966	2 450 mk	3 263 mk	-813 mk
1967	3 075 mk	3 204 mk	-129 mk
1968	3 540 mk	3 806 mk	-266 mk
1969	4 842 mk	4 725 mk	+117 mk
1970	5 214 mk	5 582 mk	-368 mk
1971	5 019 mk	7 892 mk	-2873 mk
1972	5 492 mk	5 571 mk	-79 mk
1973	6 843 mk	6 591 mk	+252 mk
1974	7 103 mk	7 819 mk	+716 mk
1975	10 915 mk	13 355 mk	-2440mk
1976	14 321 mk	13 285 mk	+1036mk
1977	17 484 mk	18 063 mk	-589 mk
1978	17 245 mk	17 625 mk	-380 mk

Ylläolevassa taulukossa näkyvät liiton jäsenmaksutulot ja kokonaismenot vuodesta 1962 alkaen. Huomiota kiinnittää liiton "liikevaihdon" melkoinen markkamääräinen kasvu viiden viimeisen toimintavuoden aikana. Kyseessä ei ole esimerkiksi liiton jäsenmäärän huikea lisäys, vaan selitys löytyy keskusliiton nopeasti kasvaneista

⁵ K-S Käsi ja Pienteollisuusliiton tilit. Jäsenlehti n:o 1-2, 1961. Toimintakertomus v:lta 1960.

jäsenmaksuista, jotka puolestaan pakottivat liiton nostamaan omia jäsenmaksujaan: vuonna 1974 liitto joutui maksamaan keskusliitolle jäsenmäärän mukaan määräytyvää jäsenmaksua 2 220 mk, seuraavana vuonna 4 850 mk, sitä seuraavana jo 6 378 mk ja vuonna 1977 peräti 10 402 mk.⁶ Osan näistä korotuksista selittää 70-luvun voimakas inflaatio.⁷

Pankkitilille maksetulla korolla, pienillä ilmoitustuloilla ja esimerkiksi keskusliiton julkaiseman Pienteollisuuskalenterin pienellä myyntipalkkiolla saatiin yleensä kurotuksi menojen ja jäsenmaksutulojen välinen ero umpeen. Tuloihin voitiin lisätä vielä yrittäjän luona käynneistä perityt pienet päivärahakorvaukset, jotka tilien tulopuolella esiintyvät nimellä "neuvonta". Mihinkään vakavaan talouskriisiin liitto ei missään vaiheessa ajautunut.

4.1.2 Sinnikästä jäsenmaksuperintää toiminnan ylläpitämiseksi

Jatkuvana kiusana liiton taloudelle olivat rästiin jääneet jäsenmaksut. Esimerkiksi vuoden 1960 tilialijäämä 84 527 mk selittyi pitkälti sillä, että teoreettisesta vuosimaksutulosta (339 500 mk) kertyi liiton tilille vain runsas puolet (177 700 mk).⁸

Maksun suuruuden ei olisi luullut olevan esteenä, sillä esimerkiksi

---

⁶ K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton tilit.

⁷ Esim. toimintakertomuksessa v:lta 1974 valitetaan voimakasta inflaatiota.

⁸ Toimintakertomus v:lta 1960;
Erittely rästiin jääneistä vuosimaksuista. Tilintarkastuslausunto.

vuonna 1958 eli "vanhan rahan aikaan" jäsenmaksu oli yksinäisiltä yrittäjiltä 1 300 mk, useampia henkilöitä työllistäviltä yrittäjiltä 3 000 mk ja jäsenyhdistyksiltä 4 000 mk.⁹ Vuonna 1977 jäsenmaksut oli porrastettu jäsenyrityksen henkilöstömäärän mukaan: 1 hengen yritys 100 mk, 2 - 4 hlö:n 150 mk, 5-9 hlö:n 200 mk, 10 - 19 hlö:n 225 mk, 20 - 49 hlö:n 275 mk ja yli 50 hengen henkilökunnan työllistävän yrityksen 325 mk. Maksut olivat esimerkiksi sen aikaisiin ammattiyhdistysliikkeiden jäsenmaksuihin verrattuna huomattavasti alhaisempia.¹⁰ Kuntajäsenten jäsenmaksu oli aluksi 1 penni ja myöhemmin 1,5 p asukasta kohti, mutta ylärajana oli kuitenkin 600 mk.

Liiton sinnikkäästi harrastama jäsenmaksuperintä saattoi joskus tuottaa kitkeränsävyisiä vastauskirjeitä. Kaikki joskus jäseneksi lupautuneet eivät kokeneet liittoa itselleen tarpeelliseksi ja ärsyyntyivät "rahankeräyksestä". Ensimmäinen esimerkkitapaus liiton arkistoon saapuneiden kirjeiden valikoimasta on vuodelta 1959 :

"... saadessani postitse kehoituksen takaperäisten jäsenmaksujenne maksamiseen vuosilta 1957-59. Kun ette ole perineet joka vuosi erääntyviä jäsenmaksujanne, niin katson, etten ole velvollinen niitä jälkepäinkään maksamaan. Menin tosin jäseneksi 1956 asiamiehenne siihen minua tinkiessä, tosin vain siksi vuodeksi. Sen jälestä ei ole minulla ollut tietoa jäsenyydestäni liitossanne, että olisin voinut liittonne puoleen kääntyä heikkoina hetkinäni. Nämä näkökohdat huomioon ottaen katson ettei minulla ole ollut liitostanne sen paremmin hyötyä menneisyydessä kuin ehkä tulevaisuudessakaan. Lähetän tämän selitykseni mukana pankkisiirtokorttinne

---

⁹ NIVARPÄÄ 1978, 152-153.

¹⁰ Syyskokouksen ptk. 20.12. 1976.

*takaisin.”*¹¹

Liiton kanta jäsenyyden tuomiin hyötyihin oli tietysti toisenlainen, eikä Eino Noronen antanut heti periksi, vaan vastasi edellä siteerattuun kirjeeseen:

”...saanemme kuitenkin sanoa muutaman sanan omasta puolestamme, jotta ei jäisi mitään sijaa väärinkäsityksille. Monien henkilövaihdosten takia jäivät liittomme asiat, varsinkin jäsenmaksujen kanto, pahasti jälkeen ajastaan. Sitä ryhdyttiin tämän syksyn aikan elvyttämään, kuten olette itsekin saattanut lehdistä havaita. Oli sangen monia, joilla oli kuten teillä maksut jäljessä, mutta iloksemme he ovat käsittäneet asian oikean tilan ja lähettäneet suorituksensa. Yhteisten asioiden hoito saattaa joskus mennä ”piippuun”, kuten ne joskus yksityisestikin tekevät. Valitamme ettemme tienneet teidän lupautuneen vain vuodeksi, mikä tosin ei sääntöjenkään vuoksi ole mahdollista. Asiamiehemme Veli Mäkinen teki hyvää työtä yrittäjien asian hyväksi, ehkä toisinaan liiankin suurella innostuksella.

*Liitto on tehnyt paljon hyvää monen yrittäjän kohdalla auttamalla häntä asioiden hoidossa ja tulee sitä edelleenkin tekemään parhaansa mukaan. Myöskin teidän kohdallanne tulemme tekemään parhaamme, mikäli joskus havaitsette aiheelliseksi tarkistaa kantanne meihin nähden. Ymmärrämme tämänhetkisen mielialanne, sillä olemme täysin selvillä teitä kohdanneista vaikeuksista.”*¹²

Osoituksena, että edelläkuvatun kaltainen jäsenmaksuja koskeva

---

¹¹ Kansiossa Kirjeet 1954-64.

¹² Kansiossa Kirjeet 1954-64.

kirjeenvaihtoepisodi ei todellakaan ollut ainutkertainen liiton historiassa, otetaan toisena esimerkkinä Norosen vastaus eräälle yrittäjälle vuonna 1961. Norosen perusteellinen kirje on isällisen ojentava, samalla kertaa lempeä ja päättäväinen:

“ ...Liiton jäseneksi on kirjoittautunut toiminimenne, ei siis N.N. yksityisenä henkilönä. Liittyminen on tapahtunut kirjallisesti, joten toiminimenne kuuluu jatkuvasti liittoon ja on juridisesti velvollinen suorittamaan meille k.o. jäsenmaksut. Sen vuoksi kehoitamme Teitä vakavasti huolehtimaan sen suorittamisesta. Ja uskommekin Teidän rehtinä yrittäjänä, todetessanne näin asian oikean laidan, huolehtivan siitä niin, ettei toisten jäsenten tarvitse kärsiä liiton talouden merkeissä laiminlyödyistä vuosimaksuista. Olisi väärinkin jättää perimättä liitolle kuuluvaa, jäsenten yhteisesti omistamaa omaisuuserää.

Valitamme puolestanne, jos ette ole tunteneet kiinnostusta liittomme tilaisuuksia kohtaan, joista monet maaherramme lausunnon mukaan ovat olleet erittäin täysipainoisia tilaisuuksia sekä antaneet monille yrittäjille uusia ideoita ja ajatuksia. Luonnollisesti emme voi suorastaan nostaa yksityisen jäsenemme tulostaseen tuottoja, mutta välillisesti olemme sen tehneet monen yrittäjän kohdalla menojen puolella, veroissa ym. kustannuksissa.

Toivomme voivamme tehdä puolestanne muutakin kuin tämän ikävän puolen, jonka uskomme Teihin luottaen tulevan järjestykseen tällä kirjeellämme, ja toivomme hyviä kevään kauppoja.” ¹³

---

¹³ Kansiossa Kirjeet 1954-64.

4.2 Sekalaista seurakuntaa

4.2.1 Mylläreistä vientiyrityksiin

Liiton sihteeri Aimo Jääskeläisen vuonna 1957 tekemän selvityksen mukaan jäsenistöön kuului tuolloin seuraavien ammattialojen edustajia:¹⁴

-autojen ja maatalouskoneiden korjaajia	-salkkujen valmistajia
-puuseppiä	-mylläreitä
-sahatavaran valmistajia	-lihanjalostajia
-sementtituotteiden valmistajia	-vaatevalmistajia
-veneentekijöitä	-lankojen ja huopien valmistajia
-kivenveistäjiä	-maalareita
-leipureita	-kenkien valmistajia
-lämpö- ja vesijohtoalan ammattilaisia	-soitinrakentajia
-kelloliikkeen harjoittajia	-juomanvalmistajia
-kuljetusalalla toimivia	

Huollon ja korjausten alalla toimi näistä yrittäjistä vajaa kolmannes, muut harjoittivat tuotantotoimintaa. Käsityöläisammatteja edustavat vielä esimerkiksi veneentekijät ja maalarit, maatalouselinkeinon parista nousutta pienteollisuutta puolestaan myllärit. Valitettavasti tältä ajalta ei ole säilynyt minkäänlaista jäsenkortistoa tai vastaavaa lähdettä, jonka avulla voisi tarkastella ja analysoida tuolloista jäsenistöä tarkemmin. Vain jäsenten lukumäärä on tiedossa. Se oli vuoden lopussa 107, vaikka 20 jäsentä oli vuoden 1957 aikana

---

¹⁴ Alustus kokoukselle 22.5. 1957 Saarijärvellä.
Kansiossa Pöytäkirjat 1954-72.

eronnutkin liitosta.¹⁵

1950-luvun lopun jäsenmäärä merkitsi, että liittoon kuului noin kymmenesosa maakunnan tuolloisista yrittäjistä. Tätä pidettiin riittämättömänä, mutta samalla todettiin toiveikkaasti, että kiinnostus liittoa kohtaan oli kasvanut. Yleistä jäsenhankintaa pyrittiin pitämään jatkuvasti vireillä mm. postittamalla eri yrityksiin ja kuntiin vuosikertomuksia, tiedotusmonisteita ynnä muuta sen kaltaista materiaalia. Myös puhelinta ja henkilökohtaisia kontakteja käytettiin.¹⁶

Syyskuussa 1975 järjestettiin nelipäiväinen jäsenhankintakampanja, jonka aikana järjestelmällisesti vierailtiin liittoon kuulumattomissa yrityksissä eri puolilla maakuntaa. Ensimmäisenä päivänä vierailtiin Äänekoskella ja Suolahdessa, toisena Muuramessa ja Petäjävedellä. Uusia yrityksiä lupautuikin liiton jäseneksi näiden vierailujen tuloksena.¹⁷ Kaikkiaan jäsenhankinnalla näyttäisiin kuitenkin vain pystytyn kompensoimaan samanaikainen poistuma eikä aina edes sitäkään; Keski-Suomen Käsi ja Pienteollisuusliittoon kuului alkuvuosien vakiintumisen jälkeen vuosittain enimmillään hieman yli 100 ja alimmillaan noin 70 yritystä.¹⁸

Edellä esitettyihin numeroihin ei kuitenkaan pidä tuijottaa perehtymättä ensin Keski-Suomen pienen ja keskisuuren teollisuuden

---

15 Toimintakertomus v:lta 1957.

16 Toimintakertomukset.

17 Irtopapereita otsikolla Jäsenhankintakampanja 02.-05.09.1975. K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton arkisto.

18 Toimintakertomukset.

piirissä tapahtuneeseen kehitykseen. Jos tarkastellaan pkt-yritysten lukumäärässä tapahtunutta muutosta läänin alueella vuosina 1964 ja 1973, havaitaan tapahtuneen merkittävää toimialakohtaista tuotannon keskittymistä ja pienimpien yritysten lukumäärän vähenemistä. Vuonna 1964 Keski-Suomessa nimittäin laskettiin olevan 787 pkt-yritystä ja yhdeksän vuotta myöhemmin lukumääräksi saatiin 471 eli peräti 40% vähemmän.¹⁹

Verrattaessa edelläolevia lukuja K-S Käsi ja Pienteollisuusliiton kyseisten vuosien jäsenmääriin nähdään liiton jäsenmäärän kehitys uudessa valossa. Vuoden 1973 alussa liiton yrittäjäjäsenmäärän ilmoitettiin olleen 73, mikä oli silloin hieman runsaat 15 prosenttia koko läänin pkt-yrittäjistä, kun vuonna 1964 liittoon kuuluneet 79 yritysjäsentä olivat edustaneet 1950-luvun lopun tapaan vain kymmenettä osaa Keski-Suomen pienyrittäjäjoukosta.²⁰ Tosiasiassa järjestäytymisaste siis samalla kohosi, kun keskisuuri teollisuus valtasi alaa pienemmältä. Tämä merkittävä muutos tapahtui liiton toisen kymmenvuotiskauden aikana. Liiton jäsenhankintatyön onnistumista arviotaessa on lisäksi otettava huomioon, että yrittäjistä oli kilpailemassa myös muita järjestöjä: esimerkiksi Keski-Suomen Yrittäjät "terävöitti otettaan" samalla kun liitto vakiinnutti asemiaan.²¹

Yhtenä vakuuttavana todisteena Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton saavuttamasta vankasta asemasta maakunnan pienen ja keskisuuren teollisuuden yhteistoimintajärjestönä 1970-luvun alkuun

---

19 K-S läänin pieni ja keskisuuri teollisuus v. 1973. Kansio. K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton arkisto.

20 Toimintakertomukset v:lta 1964 ja 1973.

21 Kimmo Kovalan antamat tiedot.

mennessä voidaan pitää sitä, että vuoden 1971 kymmenestä eniten vientiä harjoittaneesta keskisuomalaisyriyuksestä *kahdeksan* oli liiton jäseniä.²²

4.2.2 Nousua ja laskua suhdanteita seurailleen

Ilmeisesti syksyn 1975 jäsenhankintakampanjan avulla saavutettiin liiton 1970-luvun huipputulos jäsenmäärässä, sillä 1.1. 1976 on yritysjäseniä tilastoitu olevan 113 kaikkiaan 25 kunnan alueelta. Eniten jäseniä oli Jyväskylästä, 17 yritystä. Sitten seurasivat Keuruu (13 yritystä), Laukaa (12), Muurame (11), Saarijärvi (8), Jämsänkoski, Viitasaari ja Äänekoski (6), Jyväskylän maalaiskunta (5), Korpilahti (4), Jämsä ja Suolahti (3), Petäjävesi ja Pihtipudas (2) sekä yhden yrityksen Hankasalmi, Karstula, Konnevesi, Multia, Toivakka ja Uurainen. Hauskana kuriositeettina liiton jäsenluettelossa esiintyy asfalttifirma Pikikivi Oy, jonka kotipaikka oli *Helsinki*.²³

Kun vuoden -76 jäsenlukua verrataan vuoden 1977 kesäkuun jäsenluetteloon, jossa yritysjäsenten lukumäärä on 72, herää väistämättä kysymys, mistä pudotus johtuu.²⁴ Osaselitys voi tietysti olla, että vuoden -76 tilastoon on laskettu mukaan sellaisiakin yrityksiä, jotka eivät ole virallisesti eronneet liitosta, mutta eivät ole myöskään maksaneet jäsenmaksujaan vähään aikaan, ja tällaiset yritykset on sitten "siivottu" pois seuraavan vuoden luettelosta.

---

22 Vrt. Metso-Piiri n:o 31 (21.6.1972) ja K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton jäsenkortisto.

23 K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton jäsenluettelo 1.1.1976.

24 Jäsenluettelo 10.6. 1977.

TAULUKKO 2. Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton jäsenyritykset toimialoittain vuoden 1976 alussa ja vuoden 1977 puolivälissä

Toimiala	yritysten lukumäärä		niissä työntekijöitä yhteensä	
	<u>1/76</u>	<u>6/77</u>	<u>1/76</u>	<u>6/77</u>
asfaltointiurakointi	1	-	28	-
autokauppa ja -korjaamoala	8	4	203	56
betonituoteteollisuus	5	5	143	119
graafinen teollisuus	5	1	312	280
hienomekaaninen teollisuus	2	2	46	32
huopateollisuus	1	1	10	9
ilmastointiurakointi	1	1	7	7
kalastusvälinevalmistus	1	1	10	15
kenkäteollisuus	1	1	14	14
kivenjalostus	2	1	76	48
kodinkoneteollisuus	1	1	13	13
konsultointi, laskenta ja suunnitt.	1	2	1	2
kumikorjaamoala	2	1	26	9
lasikuituveneenvalmistus	1	-	3	-
leipomoteollisuus	3	3	139	132
lentokonekorjaamo	1	-	11	-
LVI-ala	1	1	8	4
metalliteollisuus	32	15	1151	265
muoviteollisuus	3	2	34	21
peltisepänliike	2	2	20	6
pesula-ala	1	1	12	4
puusepänteollisuus	17	11	209	128
puutarha-ala	1	1	30	1
retkeilyvälineteollisuus	1	-	32	-
sahateollisuus ja puutavaraliike	3	2	167	104
silkkipainoteollisuus	2	1	39	32
sähköasennus ja jakelu	2	1	207	150
talonrakennus	3	3	150	15
tekstiiliteollisuus	7	3	412	220
urheiluväline- ja matkamuisto- teollisuus	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>39</u>	<u>72</u>
Yhteensä:	113	> 72	3551	> 1686
	Yritystä		Työntekijää	

Sivun 71 taulukkoon (TAULUKKO 2) on eritelty toimialoittain vuosien 1976 ja -77 jäsenluetteloista liittoon noina vuosina kuuluneet yritykset ja niiden työntekijämäärät. Taulukosta voidaan havainnoida merkittäviä muutoksia keskisuomalaisella pkt-yrityssektorilla kyseisen puolentoista vuoden aikana. Esimerkiksi kun liittoon kuuluneiden yritysten lukumäärä oli laskenut 113:sta 72:een eli 36%, laski liittoon kuuluneiden yritysten työntekijöiden lukumäärä samalla 3551:stä 1686:een eli peräti 52,5%. Samoin on yrityksen keskimääräinen työntekijämäärä laskenut 31:stä 24:ään. Huikain pudotus on tapahtunut metallialalla: kesään 1977 tultaessa metalliteollisuutta harjoittaneiden jäsenyritysten lukumäärä oli pudonnut alle puoleen ja jäsenyritysten yhteenlaskettu työntekijämäärä alle neljäsosaan vuoden 1976 alun tilanteesta.²⁵

Jos verrataan muutamien molemmissa jäsenluetteloissa esiintyvien yritysten henkilöstömäärän kehitystä, taulukon vihjaama tendenssi vahvistuu: Huvilaveistämö Vuorela; vuoden 1976 alussa työntekijöitä 12, vuoden 1977 kesäkuussa kaksi. Keuruun Autokulma; 1976 työntekijöitä 81, seuraavana vuonna 40. Keski-Suomen Teräsrakenne; 6 ja 4. Laseva Oy; 58 ja 48. Rotas Oy, 14 ja 9. Suo-Puusepät; 22 ja 4. Viitasaaren Sementtituote; 13 ja 4.

Pienillä ja isommilla oli enimmäkseen ollut sama selvä suunta: väkeä vähemmäksi. Yritykset, jotka eivät joutuneet vähentämään henkilöstöään aikavälillä tammikuusta 1976 kesäkuuhun 1977 ovat poikkeuksia. Jotkut toki kykenivät jopa palkkaamaan lisää väkeä.²⁶

---

25 Taulukko 2.

26 Jäsenluettelot 1976 ja -77.

Tällaisen kehityksen taustalla oli 1970-luvun puolivälissä Suomeen iskenyt talouslama. Vuosi 1975 oli vielä keskisuomalaisten yrittäjien kannalta kohtuullisen hyvä. Vuoden alkaessa “ainakin pienemmässä teollisuudessa mielialat olivat korkealla”, kunnes keväällä metsäteollisuusviennin lähes täydellinen pysähtyminen ennusteli vaikeita aikoja ja samaan suuntaan viittasi myös rakennustoiminnan voimakas hidastuminen. Pian alkoi tekstiili- ja vaatetusalan vienti vaikeutua ja vuoden lopulla metalliteollisuuskin koki kysynnän hiljentymisen.²⁷

Pankkiluototuksen kiristyminen johti lopulta tilanteeseen, jossa maksuvalmiuden säilyttämiseksi jouduttiin toimintoja hoitamaan enemmän rahatalouden kuin järkevän toiminnan kannalta ja tämä johti kannattavuuden heikkenemiseen.²⁸ Epäilemättä tiukentuneessa tilanteessa moni yrittäjä jätti sinänsä pienen jäsenmaksunkin maksamatta. Yrityksiä meni myös konkurssiin, mikä sekkin harvensi liiton jäsenrivejä.

4.3 Liiton toimihenkilöitä

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton toiminnassa mukana olleista henkilöistä puhuttaessa on ensimmäisenä mainittava sahateknikko Eino Noronen Laukaan Leppävedeltä. Hän toimi ensin liiton hallituksen puheenjohtajana 1954-1958 ja siitä eteenpäin sihteerinä ja

---

²⁷ KAARENOJA, Katsaus Keski-Suomen yritystoimintaan 1975. Moniste. K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton arkisto.

²⁸ Sama.

toiminnanjohtajana aina 70-luvun puoliväliin saakka. Näiden tehtävien lisäksi hän oli jatkuvasti mukana Liiton hallituksen työvaliokunnassa järjestämässä toimintoja ja esimerkiksi kantoi liiton osalta päävastuun yhdessä Jyväskylän yhdistyksen kanssa julkaistun Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuuslehden (vuoteen 1962 nimellä Jäsenlehti) sisällöstä ja ilmestymisestä.²⁹ Eino Noronen muistetaan tehokkaana käytännön järjestelijänä ja ”kynärpäädiploaattina”, joka jakeli vastuita muille hallituksen jäsenille omaan vastustamattomaan tyyliinsä:

“Hän saattoi soittaa, että olisi sellainen tilaisuus siellä ja siellä. Kyllä kai lähdet mukaan, kun se johtaja ottaa kyytiin sieltä ja sieltä, olen siitä jo sopinut. Taru ei kerro oliko hän jo sopinut vai vastako sopi saatuaan lupauksen matkaan lähtemisestä. Eipä kuitenkaan näin asiaa kysyttäessä saattanut olla lupaamatta.”³⁰

Eino Norosen kanssa yhteistyössä olleet kuvaavat häntä määreillä ”ahkera”, ”sinnikäs” ja ”inhimillinen”.³¹ Päällimmäisenä vaikutelmana Eino Norosen toiminnasta Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitossa nousee esiin pyyteetön halu tehdä järjestötyötä oman maakunnan ja läänin yritystoiminnan parhaaksi ja vilpitön usko siihen, että yhteistyö on voimaa.

Puheenjohtaja Norosen sairastuttua syksyllä 1958 ja liiton silloisen sihteerin erottua tehtävästään samoihin aikoihin liiton toimintaan tuli

---

²⁹ Yhteistyötä ja rinnakkaiseloa vuosina 1954-1978. Pauli Lehtisen käsikirjoitus. K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton arkisto.

³⁰ NIEMINEN, 10.

³¹ Tuomas Kerttusen haastattelu.

suvantovaihe. Toiminta elpyi jälleen keväällä -59, kun puheenjohtajaksi "johtajapulan" jälkeen saatiin lupautumaan diplomi-insinööri Tuomas Kerttunen. Hän oli vuonna 1956 toiminut asiantuntijana liitolle yrittäjien sähkövoimakysymyksen selvittämisessä ja laatinut yrittäjien sähköasioista yhteenvedon, jonka pohjalta oli hyvä käydä neuvottelupöytään sähkövoimayhtiöiden kanssa. Keksijänä ja ideoijana tunnettu Kerttunen hoiti liiton puheenjohtajan tehtävää vuoteen 1965 ja jätti seuraajalleen hyvin johdetun, asemansa vakiinnuttaneen järjestön.³² Kerttusen perusteellisuudesta asioiden esittelijänä Otto Nieminen runoilee:

*"Kun Tuomas Kerttunen selitti jotain asiaa, siitä olisi taiteilija varmaan piirtänyt kuvan: mies kävelee vakain askelin edellä ja liekaan kytketty asia tulee puoli korttelia jälessä ja piehtaroi tullessaan, että varmasti etu- ja taka- sekä maha- ja selkäpuoli tulevat täysin näkyviin."*³³

Kerttusta seurasi puheenjohtajana Kauko Kaarenoja, omalta yrittäjätaustaltaan todella oivallinen keulakuva liitolle. Itse hän oli lähtenyt yrittäjänä liikkeelle kahdentoista neliön kellariverstaasta, ja reilussa vuosikymmenessä hänen yrityksensä oli noussut alansa suurimmaksi Suomessa, merkittäväksi vientiyritykseksi ja alansa tuotekehittelyn edelläkävijäksi. Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton puheenjohtajana Kauko Kaarenoja oli mm. arvostettu ja kysytty esitelmäsiijä, ja hänellä oli laaja suhdeverkosto elinkeinoelämän eri portaisiin. Vuonna 1968 Kaarenojalle myönnettiin valtion yrittäjäpalkinto. Kauko Kaarenoja korosti usein, että

---

32 Kauko Kaarenojan haastattelu.

33 NIEMINEN, 8.

pienteollisuus on askel kohti suurempaa:

“Meillä pienteollisuuden edustajilla ei ole sitä käsitystä itsestämme, että pienteollisuus olisi joku tavoite sinänsä. Olen jo aikaisemminkin esittänyt ajatuksen, että pienteollisuus muodostaa ikäänkuin teollisuuden alikasvillisuuden, josta elinvoimaiset yritykset kehittyvät. Juuri näissä pienteollisuudesta aikanaan pois kasvavissa yrityksissä, mahdollisimman monissa, on pienteollisuuden elinvoima. Nämä yritykset innostavat esimerkillään myös muita yrityksiä mukaansa ja uusia ihmisiä aloittamaan itsenäisesti omassa yrityksessään.” ³⁴

Kaarenojalta puheenjohtajan nuija siirtyi vuonna 1974 laukaalaiselle leipomoalan yrittäjä Antti Hakalalle, monien luottamustoimien miehelle, joka edeltäjänsä tavoin oli noussut pienestä alusta lähtien menestyväksi yrittäjäksi. Hakalasta tuli liiton viimeinen puheenjohtaja, sillä hänen johdolla tapahtui kauan valmisteltu ja useaan kertaan lykkääntynyt yhdistyminen Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistykseen vuoden 1979 alusta alkaen.

Liiton ensimmäinen sihteeri ja toiminnanjohtaja (vv. 1954-1957) oli tuolloin nuori ekonomi Matti Jaatinen, josta myöhemmin tuli mm. Kymen läänin maaherra. Jaatisen isä, kelloseppämestari Väinö Jaatinen, oli Jyväskylän Käsityöläisten yhdistyksen aktiivisia jäseniä ja eräs Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton perustamisen puuhamiehistä.

Matti Jaatisen jälkeen sihteerin ja toiminnanjohtajan tehtäviä hoiti

---

³⁴ Kauko Kaarenojan alustus keskisuomalaisten kansanedustajien informaatiotilaisuudessa 17.4. 1968.

lyhyen aikaa Aimo Jääskeläinen, jota tässä tehtävässä seurasi Eino Noronen, kun liiton avoimeksi julistamaan toiminnanjohtajan virkaan ei pyrkinyt kelvollisia hakijoita. Noronen lupautui tehtävään “toistaiseksi”, ja tuli sitten hoitaneeksi sitä vuodet 1959-1975.

Lyhyen aikaa Norosen jälkeen sihteeri-toiminnanjohtajan tehtäviä hoiti ekonomi Martti Kytöluhta, jota seurasi liiton viimeinen “kirjuri”, laukaalainen venemestari Otto Nieminen. Hänen huumoria ja rikasta kielellistä ilmaisua hersyvät pöytäkirjamerkintänsä riemastuttivat liiton hallitusta kokouksesta toiseen.

Seuraavassa hieman näytettä Otto Niemisen runosuonen sykähtelystä, aiheena erään aikakauden suomalaisen yhteiskunnan suhtautuminen yksityisyritykseen: (katkelma)

*Kun ihminen on yrittäjä, jopa Louheksi lohasti.
Työnsä raskaan ryvettämä, riistäjäksi, riivatuksi
orjan ruoskan riipijäksi, ilkeäksi isännäksi,
kalvajaksi katalaksi, köyhän niskan nykijäksi.*

*Olis herja hirtettävä, ortehen kohotettava,
vaikkanahan vaakkumahan, rujo nyörien varahan.
Eipä voittoja vetäisi, ryntäitensä rakentaisi,
kun ois kurja kiikkumassa, narun päässä nauramassa.*

*Kukaan eihän katemiellä isännyyttä ihaelis,
tirehtyöriks tavoittelis, päällysmieheksi pahaksi.
Eihän sitten hiki tulis portin luona porukalle.
Olis aika asetella saarnamiehen sanojansa,
kuinka olla ja eleä näillä armailla ahoilla,
kaunihilla kankahilla, kun ei töitä tarjottaisi.
Siinä laulelis lorunsa, virtensä kun virittäisi,
kaiku taiten vastaelis mahanpohjan poimuloista,
kumeasti kumahtelis tyhjän suoliston sisässä.*

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton hallitukseen ovat henkilöjäseninä kuuluneet seuraavat:³⁵

Tauno Alho	Jämsä	T. Nurminen	Korpilahti
Johannes Anttila	Jyväskylän mlk	Eino Noronen	Laukaa
Seppo Haatainen	Jämsä	Teuvo Partanen	Muurame
Antti Hakala	Laukaa	Henni Pirhonen	Saarijärvi
Vilho Heponen	Jämsä	Pentti Pirttimäki	Jyväskylä
Onni Hietala	Jyväskylä	Uuno Pitkänen	Jyväskylä
Y. Hirvonen	Jyväskylä	Raimo Rahunen	Muurame
Viljo Honkonen	Kyyjärvi	Väinö Rautiainen	Saarijärvi
Yrjö Hongisto	Jyväskylä	Veikko Ritvanen	Äänekoski
Johannes Ilmoniemi	Keuruu	Eino Räsänen	Viitasaari
Onni Ilomäki	Uurainen	Kalle Salminen	Muurame
Taito Ilomäki	Suolahti	Alpe Salo	Laukaa
Väinö Jaatinen	Jyväskylä	O. Sorsa	Karstula
Toivo Järvinen	Saarijärvi	E. Tammisola	Jyväskylä
Kauko Kaarenoja	Jyväskylä	Oiva Tapola	Keuruu
E. Kankaanranta	Äänekoski	Olli Vahteristo	Jyväskylä
U. Kangas	Keuruu	S. Valjakka	Jyväskylä
Kalle Kerttunen	Jyväskylä	Hannu Valkonen	Muurame
Tuomas Kerttunen	Jyväskylä	E. Vuolio	Jyväskylä
Kosti Kotikoski	Saarijärvi	Jussi Yliselä	Jyväskylä
Kimmo Kovala	Jyväskylä		
Mauno Lius	Keuruu		
Yrjö Mustonen	Suolahti		
Veli Mäkinen	Toivakka		
O. Möttönen	Karstula		
Otto Nieminen	Laukaa		
Erkki Niskavaara	Jyväskylä		
Jorma Nokkala	Muurame		
H. Nuoranne	Multia		

---

³⁵ Toimintakertomukset ja pöytäkirjat.

5 KESKI-SUOMEN KÄSI- JA PIENTEOLLI- SUUSLIITON JA JYVÄSKYLÄN KÄSI- JA PIENTEOLLISUUSYHDISTYKSEN SUHDE

5.1 Päällekkäistä vai toisiaan täydentävää toimintaa?

Kun pakolliset elinkeinoyhdistykset lakkautettiin vuonna 1954, koitti Jyväskylän kaupungin käsityöläisille "vapauden aika". Siihen asti jokainen Jyväskylässä elinkeinoilmoituksen tehnyt oli liittynyt automaattisesti Jyväskylän Käsityöläisten Yhdistykseen, mutta vast'edes jokainen yrittäjä sai vapaasti valita yhdistykseen kuulumisensa tai kuulumattomuutensa.¹

Sekä Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto että Jyväskylän Käsityöläisten Yhdistys saivat kesäkuussa 1954 keskusjärjestöltään Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliitolta kirjeen, jossa järjestöjä kehoitettiin neuvottelemaan keskenään siitä, olisiko lakkautettavalle

---

¹ NIVARPÄÄ 1978, 138.

Jyväskylän Käsityöläisten Yhdistykselle aihetta perustaa seuraaja, vai olisiko järkevämpää yhdistää voimat vastaperustetussa Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitossa. Keskusliitto ei halunnut ottaa asiaan kumpaakaan vaihtoehtoa suosittavaa kantaa, vaan kehotti punnitsemaan asiaa paikallisten olosuhteiden valossa.²

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto - jota Jyväskylän Käsityöläisten Yhdistys oli ollut perustamassa - olisi ollut valmis ottamaan yhteyteensä kaupungin yrittäjät, mutta Jyväskylän Käsityöläisten Yhdistyksen jäljille perustettiin vielä samana vuonna Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistys. Se peri edeltäjänsä jäsenyyden Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitossa, mutta oli kuitenkin itsenäinen Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliiton jäsenjärjestö kuten maakunnallinen liittokin. Liiton ensimmäiseksi sihteeritoiminnanjohtajaksi valittu ekonomi Matti Jaatinen valtuutettiin hoitamaan myöskin yhdistyksen juoksevia asioita.³

Ennen lakimääräisyyden poistumista Jyväskylän Käsityöläisten yhdistykseen oli kuulunut 50-luvun alussa yli 400 jäsentä. Vapaaehtoiseksi muuttunut toiminta ei näytä saavuttaneen suurta suosiota, sillä jäsenmäärä putosi kymmenenteen osaan entisestä.⁴

---

2 Kirjeet 1954-64.

3 Eino Norosen 12.2. 1968 laatima muistio Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton ja Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistyksen yhteistyöstä ja toimenpiteistä niiden yhtymiseksi. Kirjeet, muistiot, tiedotukset 1967-72.

4 NIVARPÄÄ 1978, 93 ja 149.

Yhteistä toimintaa näiden kahden järjestön kesken viriteltiin runsaasti. Yhdessä järjestetyistä Käsi- ja Pienteollisuuspäivistä tuli perinne heti vuodesta 1954 alkaen. Vuonna 1955 nimettiin yhteinen valtion pienteollisuuslainojen käsittelytoimikunta KTM:n kehotuksesta. Vuonna 1956 järjestettiin yhteisvoimin ensimmäiset Työ- ja Taitokilpailut, ryhdyttiin julkaisemaan yhteistä jäsenlehteä ja lähestyttiin yksituumaisesti Jyväskylän kaupunkia pienteollisuuslautakuntaa koskevalla kirjelmällä. Seuraavana vuonna pyrittiin tiivistämään yhteistyötä valitsemalla liiton hallituksen varapuheenjohtajaksi Yhdistyksen silloinen puheenjohtaja Uno Pitkänen.⁵

Näennäisesti sopuisan pinnan alla oli kuitenkin jännitteitä. Pääsyyinä niihin ilmeisesti oli, että liiton ja yhdistyksen koettiin edustavan eri ryhmiä käsi- ja pienteollisuuden kentässä. Kaupungin käsityöläisten taholla yhdistys miellettiin nimenomaan käsityöläisten etujen ja liitto puolestaan maaseudun pienteollisuuden puolustajaksi, eikä uskottu molempien asioiden tulevan turvatuiksi yhteisessä järjestössä.⁶ Liiton ja yhdistyksen toimihenkilöiden välillä oli näistä jännitteistä johtuvia henkilötason ristiriitoja. Liiton puolelta muistetaan esimerkiksi yhdistyksen pitkäaikainen puheenjohtaja, parturimestari Uno Pitkänen, "melko hankalana" yhteistyökumppanina.⁷ Ainakin hän näyttää poikkeuksetta varanneen itselleen oikeuden pääkirjoitukseen yhteisessä Jäsenlehdessä ja vieläpä oikeuden julkaista lehteä muutenkin oman mielensä mukaan.

---

5 Ptk. 1/56. Ptk 22.8. 1956.

6 Muistio liiton ja yhdistyksen edustajien keskustelusta 10.2. 1960. Kirjeet, muistiot, toimintakertomukset, toimintasuunnitelmat.

7 Tuomas Kerttusen haastattelu.

Liiton toimintakertomuksesta vuodelta 1961 paljastuu, miksi kaikissa Jäsenlehden numeroissa ei näy minkäänlaista liiton toimituksellista panosta: kyseisenä vuonna lehden toimituskuntaa ei ollut kutsuttu kertaakaan koolle ja yhdistys oli omin voimin julkaissut epäsäännöllisesti lehteä ”johon oli lainattu liiton nimi”.⁸ Yhdistyksen puolella toiminut Pauli Lehtinen puhuu ”arvovaltakysymyksestä” liiton ja yhdistyksen välisissä suhteissa, ja tässä lienee yksi sen ilmentymä.⁹

Suhteet tulehtuivat 1960-luvun alkuvuosina melko pahasti, ja lehtiyhteistyö katkesi kokonaan kolmen vuoden ajaksi. Vuoden 1963 alusta liitto ryhtyi käyttämään tiedotuskanavanaan Keski-Suomen Maakuntaliiton julkaisemaa Maakuntaviestiä. Jarrumiehistä huolimatta tunnusteltiin kuitenkin yhteistyön mahdollisuuksia ja järjestöjen työvaliokunnat muodostivat vuosikymmenen puolivälissä yhteisen työelimen.¹⁰

”Rauhanomaisen rinnakkaiselon” yksi huipentuma oli vuonna 1965 yhteisvoimin järjestetty valtakunnallinen liittokokous. Tästä tapahtumasta saatiin myönteisiä yhteistyökokemuksia, ja seuraavana vuonna yhdistyksen puolelta ehdotettiin jälleen yhteistyötä Jäsenlehden toimittamisessa. Vuonna 1967 aloitettiin vuoroperiaatteella toiminut yhteisten kuukausittaisten lounastilaisuuksien järjestäminen yhdistyksen uusissa tiloissa vastavalmistuneessa Pienteollisuustalossa.¹¹

---

8 Toimintakertomus vuodelta 1961.

9 Pauli Lehtisen käsikirjoitus Yhteistyötä ja rinnakkaiseloja vuosina 1954-78.

10 Toimintakertomukset.

11 Muistio 12.2. 1968.
Pauli Lehtisen käsikirjoitus ”Yhteistyötä ja rinnakkaiseloja v. 1954-78”.

Osoituksena jatkuvasta pienestä hankauksesta oli yhdistyksen piirissä herännyt lievä arvostelu sitä seikkaa kohtaan, että yhdistyksen järjestämässä lounastilaisuuksissa kävi vähemmän liiton väkeä kuin liiton järjestämällä lounailla yhdistyksen väkeä. Tähän vastavuoroisuuden lievään ontumiseen oli Pauli Lehtisen mukaan todennäköisenä syynä se, että liiton jäsenistö oli enemmistöltään Jyväskylän ympäristöstä ja matkoineen runsaasti aikaavieviä tilaisuuksia ei aina asetettu omien työkiireiden edelle, ellei luvassa ollut esimerkiksi erityisen mielenkiintoista luentoa.¹²

Toiminnallisesti Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistyksen ja Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton välillä oli ainakin yksi merkittävä ero. Yhdistys nimittäin hoiti keskusliiton valvomaa ja toteuttamaa kisällin- ja mestarintutkintojärjestelmää Keski-Suomessa. Koska ammatit, joissa tutkinto voitiin suorittaa, olivat lähinnä käsityö- ja palveluammattiteja, oli luonnollista, että enemmän pienteollisuuden järjestöksi profiloitunut liitto jätti mestarimöötit yhdistyksen huoleksi.¹³

Liiton puheenjohtajana vuosina 1965-1974 toimineella Kauko Kaarenojalla oli selvä kanta molempien järjestöjen olemassaolon oikeutuksesta:

“... ei parturit kyllä teollisuutta harrasta. Eli palveluammattit on erikseen ja näiden käsi- ja pienteollisuusliiton varsinaisten jäsenyritysten tarpeet on erityyppiset. Kyllä meillä siitä Tuomaksen

---

12 Pauli Lehtisen käsikirjoitus “Yhteistyötä ja rinnakkaiselo v. 1954-78”.

13 Otto Niemisen antamat tiedot;
Ks. myös NIVARPÄÄ 1978.

(Kerttunen) kanssa juttua oli useampaan kertaan, että meidän tavoitteena on ajaa Keski-Suomen teollistumisen pulmia, tai ratkoa niitä pulmia, jotka syntyivät yrittäjän kannalta ja toimia valtiovaltaan päin.” ¹⁴

5.2 Uusi yhdistys oli pitkällisen synnytystyön tulos

Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliitto otti sängen pian maakunnallisen liiton ja kaupunkiyhdistyksen perustamisen jälkeen sellaisen kannan, että sen Keski-Suomessa toimivien jäsenjärjestöjen olisi viisaampaa yhdistyä kuin tuhjata rajallisia voimavarojaan erillisten organisaatioiden ylläpitämiseen. Keskusliitto ehdotti kaupunkiyhdistyksen hallitukselle jo vuonna 1957 yhdistyksen sulauttamista maakunnalliseen liittoon toiminnan tehostamiseksi ja yksinkertaistamiseksi.¹⁵

Järjestöjen yhdistyminen ei kuitenkaan lukuisista aloitteista huolimatta saanut lopulliseen päätökseen tarvittavaa yksimielistä kannatusta. Pisimmälle ennen lopullista yhdistymistä päästiin vuonna 1959. Maaliskuun jäsenlehdessä oli etusivulla ensiksi liiton kevätkokouskutsu, jossa mainittiin yhtenä käsiteltävänä asiana “liittomme toiminnan yhdistäminen kaupunkiyhdistyksen yhteyteen”. Sen alla oli kutsu yhdistyksen kokoukseen, jonka asialistalla oli “hallituksen esittämä yhdistyksemme ja Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton toiminnan yhdistäminen”.¹⁶

---

¹⁴ Kauko Kaarenojan haastattelu.

¹⁵ Muistio 12.2. 1968.

¹⁶ Jäsenlehti maaliskuu 1956.

Liiton vuosikokouksessa yhdistymisajatusta oli puoltamassa keskusliiton edustaja, joka vetosi siihen, että monilla paikkakunnilla oli tapahtunut vastaavanlaisia yhdistymisiä seurauksenaan toimintojen tehostuminen. Keski-Suomessa yhdistyminen olisi keskusliiton suosituksen mukaan ollut helpointa toteuttaa sulauttamalla yhdistysliittoon, koska tällöin ei liiton sääntöihin olisi tarvinnut tehdä mitään muutoksia. Kokous oli yhdistymisajatuksen järkevyydestä yksimielinen, ja asian päättäminen uskottiin liiton hallitukselle.¹⁷

Keskusliiton edustaja oli paikalla myös kaupunkiyhdistyksen vuosikokouksessa, joka antoi yhdistyksen hallitukselle valtuudet lähteä suunnittelemaan yhdistymisasiaa. Marraskuun jäsenlehden etusivulla oli sitten kutsu yhdistyksen syyskokoukseen, jossa oli tarkoitus hallituksen ehdotusten mukaan päättää ”yhdistyksen toiminnan lopettamisesta”, ”yhdistyksen sulautumisesta ja toiminnan jatkamisesta Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto ry -nimisenä” sekä ”varojen luovuttamisesta Jyväskylän Käsiyöläisten säätiölle”.¹⁸

Tässä yhdistyksen syyskokouksessa asiaa ei kuitenkaan kyetty päättämään, ja ratkaisu lykättiin seuraavan vuoden puolelle. Asian vauhdittamiseksi käytiin yhteiseen neuvottelupöytään Jyväskylässä 10.2.1960. Yhdistyksen miehet toivat tällöin julki loukkaantumisensa keskusliiton painostukseen yhdistymisasiassa. Toisaalta oltiin valmiita myöntämään, että voimien yhdistäminen toisi lisää tehokkuutta. Liiton puolelta asiaa pidettiin ilmiselvänä: jos 40 000 asukkaan kaupungissa löytyy yhdistyksen kirjoihin vain 60 yrittäjää ja kaupungissa on jo

---

17 Toimintakertomus v:lta 1959.
Vuosikokouksen ptk. 8.4. 1959.

18 Jäsenlehti marraskuu 1959.

yksin partureita sen määrän yli, on toiminta kovin tehotonta. Yhdistys oli moittinut liittoa kyvyttömyydestä hoitaa käsityöläisten asioita, mutta liiton mielestä taas pienteollisuusasia oli kaupungissa suorastaan laiminlyöty. Kokous päätettiin lausumaan, jossa yhdistymisasiän todettiin olevan liiton puolesta selvän ja yhdistyksen tehtäväksi jäi käsitellä suunnitelmaehdotukset keskuudessaan.¹⁹ Tähän vaiheeseen asia kuitenkin silläkin kertaa pysähtyi. Yhdistyksen yleisessä kokouksessa keväällä 1960 ei saatu riittävää enemmistöä yhdistymisasiän ajatuksen kannalle.²⁰

Yhdistymisasiään on mielenkiintoista ottaa vertailuesimerkki Tampereen seudulta, jonne vuonna 1954 oli perustettu Tampereen talousalueen Käsi- ja Pienteollisuusliitto. Siihen kuului kolme paikallista käsi- ja pienteollisuusyhdistystä, kaksi paikallista toimialayhdistystä sekä noin 60 yksityistä jäsentä eri puolilta talousaluetta. Alkuvuosinaan liitto oli käsitellyt pienteollisuuslainhakemuksia, lähettänyt kirjelmiä alueen verolautakunnille pienteollisuuden verotuskysymyksistä ja sähkövoimalaitoksille pienteollisuudelta perittävistä liittymismaksuista, tukenut keskusliittoa liikevaihtoveroasiassa sekä käsitellyt kokouksissaan mm. tuotteiden markkinoimiskysymyksiä, koulutusasioita, suurteollisuuden alihankintaa sekä pienteollisuustuotteiden vientiä.

Ensimmäisen puheenjohtajan eron myötä Tampereen Talousalueen Käsi- ja Pienteollisuusliiton toiminta kuitenkin hiljeni ja vuodesta 1959 lähtien se oli rajoittunut miltei yksinomaan keskusliiton tukijärjestönä olemiseen. Epäilemättä toiminnan sammumiseen on ollut eräänä

---

¹⁹ Muistio liiton ja yhdistyksen edustajien keskustelusta 10.2. 1960.

²⁰ Muistio 12.2. 1968.

vahvasti vaikuttavana syynä sama seikka, joka horjutti myös Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton toiminnan perusteita, nimittäin pienteollisuuslainahakemusten käsittelyn siirtyminen pois sen toiminnoista. Vuonna 1964 Tampereen Talousalueen Käsi- ja Pienteollisuusliiton hallitus lopulta päätti, ettei nimellistä järjestöä kannata ylläpitää, vaan on edullisempaa muodostaa vanhasta Tampereen Käsityö- ja Teollisuusyhdistyksestä koko talousalueen järjestö.²¹

Keväällä 1967 Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto ja Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistys pitivät yhteisen kokouksen, jossa keskusteltiin järjestöjen lähentymisestä. Kokouksessa nousi esiin ajatus, että muodostettaisiin kaksilinjainen, yhdistynyt järjestö, jossa "teollisuuslinja" toimisi kuten liitto siihen asti ja yhdistyksen perinteitä vaaliva "toinen linja" hoitaisi mestari- ja kisällinkirjojen tarkastuksen. Eino Noronen ehdotti "kolmilinjaista" järjestöä. Esitettiin myös ajatus, että yhdistykset jatkaisivat toimintaansa entiseen tapaan, mutta niille valittaisiin yhteinen toiminnanjohtaja. Liiton puheenjohtaja Kauko Kaarenoja oli puheenvuorossaan sitä mieltä, että oli energian tuhlausta pitää yllä kahta järjestöä, joilla kuitenkin oli varmasti yhteiset ongelmat riippumatta siitä, oliko kyse teollisuustai palveluammateista. Tässä tilaisuudessa päätettiin aloittaa yhteiset lounaat Pienteollisuustalon Mestarikillassa eli yhdistyksen toimintiloissa.²²

Vuonna 1968 Eino Noronen kirjoitti muistion, joka oli tarkoitettu Keski-Suomessa toimivien käsi- ja pienteollisuusjärjestöjen toimintojen tehostamiseksi käytävän keskustelun pohjaksi:

---

21 Käsi- ja Pienteollisuuden harjoittaja n:o 1 1964, 2.

22 Liiton ja yhdistyksen yhteisen kokouksen ptk 11.5. 1967.

“Kiristynvä kilpailu ja yhä vaikeutuva yritystoiminta on aiheuttanut keskustelun ja mielipiteiden vaihtoa siitä, millä tavoin päästäisiin käsiksi mahdollisimman tehokkaasti toimivaan ja entistä paremmin palvelemaan järjestöorganisaatioon. Yhtenä tavoitteena on mainittu liiton ja yhdistyksen yhtyminen, koska tässä on ilmeisesti kyseessä sama asia, jota on jauhettu jo 11 vuotta...Voidaan kokemuksen pohjalta todeta, että liitto ja yhdistys erillisinäkin voivat erittäin hyvin venyä ja yltää verrattain korkeaan jäsenpalveluun ja verrattain suurta itsenäisyyttä vaativiin asioihin yrityskohtaisessakin palvelussa... Kokonaan uutta järjestöä voi harkita, mutta on ensin tarkkaan punnittava vanhan kaikki mahdollisuudet, sillä kokemus on järjestöelämässä opettanut, että tulokset eivät ensisijassa riipu järjestäjän rakenteesta, vaan ennenkaikkea hyvin suunnitellusta ja johdonmukaisesti toteutetusta toiminnasta ja jäsenkunnan luomasta taloudellisesta pohjasta. Tavoitteesta olemme yhtä mieltä ja se on parempaa yrityskohtaista palvelua jäsenkunnalle.”²³

1970-luvun alkupuolella viritellyistä yhdistymisneuvotteluista Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistyksen aktiivi Pauli Lehtinen kertoo:

“Pidettiin useampiakin neuvottelutilaisuuksia, mutta jarrumiehiä löytyi vielä riittävästi, etenkin Jyväskylän päässä. Oliko se (teollisuustalon) osakehuoneistomme kenties ja sen kohtalo, vai myöskin arvovaltakysymys yhteisestä johdosta, josta asia kangersi? Kenties molemmat.”²⁴

---

²³ Muistio 12.2. 1968.

²⁴ Pauli Lehtisen käsikirjoitus “Yhteistyötä ja rinnakkaiselo v. 1954-1978”.

Vuonna 1974 liiton puheenjohtajaksi valittu lievestuorelainen leipomoyrittäjä Antti Hakala otti tavoitteekseen järjestöjen yhdistämisen. Hänen näkemyksensä mukaan tilanne oli edelleen sama kuin aikaisemmin, eli yhdistys ei suostunut yhdistymään liittoon. Niinpä Hakala teki päätöksen yrittää kytkeä liitto yhdistykseen. Liiton taholta asiassa ei laitettu vastaan, ja Hakala saattoi ryhtyä neuvottelemaan aluksi epävirallisesti tästä vaihtoehdosta yhdistyksen puheenjohtajan, Pauli Lehtisen kanssa. Yhdessä he suunnittelivat taktiikkaa, jolla yhdistyksen "vanhoilliset" saataisiin hyväksymään yhdistymisajatus. Hanke onnistuikin, kun puheenjohtajakysymys saatiin ratkaistua siten, että sekä Antti Hakala että Pauli Lehtinen jättäytyivät pois laskuista, ja vetosivat "neutraaliin vaihtoehtoon", Kimmo Kovalaan, joka suostui käytettäväksi.²⁵

Näin 20-vuotinen ongelma ratkesi, kun lopulta vuonna 1978 oltiin molemmin puolin valmiita yhdistämään voimat ja toiminnot. Kevätkokouksissaan molemmat järjestöt hyväksyivät yhdistymisen, ja vuoden 1979 alusta toimintansa aloitti Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusyhdistys.²⁶ Käytännössä yhdistyminen ei aiheuttanut mitään dramaattista muutosta, sillä liitto ja yhdistys olivat tehneet paljon yhteistyötä aiemminkin. Parikymmenvuotisen itsenäisyysyhdistyminen -kädenväännön päättyminen oli kuitenkin jonkinlaisen henkisen murroksen merkki Keski-Suomen käsi- ja pienteollisuuden kentässä: uusi sukupolvi oli valmis siihen, mikä oli yleisesti nähty järkeväksi jo parinkymmenen vuoden ajan, mutta minkä kenties vanhakantainen nurkkakuntaisuus ja henkilöristiriidat olivat siihen saakka estäneet.

---

²⁵ Antti Hakalan käsikirjoitus. K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton arkisto.

²⁶ Keskisuomalainen 19.5. 1978.

6 KESKI-SUOMEN KÄSI- JA PIENTEOLLI-SUUSLIITON TOIMINNAN TILINPÄÄTÖS

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton toiminnan alkuaikoina yrittäjyyden julkinen kuva ei ollut nykyisen kaltainen. Vielä 1960-luku muistetaan yrittäjien keskuudessa pienyrityksille vihamielisenä suurteollisuuden aikana, jolloin nimenomaan suuryritysten varaan laskettiin toivo maan taloudellisesta kehityksestä. Ajan henkeen kuului jopa yksityisen voitontavoittelun eli elinkelpoisen yrityksen peruslähtökohdan paheksuminen.¹ Nykyään tilanne on toinen: 1990-luvulla yliopistotkin kouluttavat yrittäjiä, sillä yrittäjyydessä nähdään yksi niistä harvoista mahdollisuuksista, jotka voivat helpottaa maassa vallitsevaa suurtyöttömyyttä.

“On käynyt niin, että jos silloin ennen valtio, verottaja ja pankit koettiin jonkinlaiseksi vastapooliksi, jonka kanssa piti jotenkin yrittää tulla toimeen, niin nykyisin tämä suhde koetaan enemmänkin kumppanuutena. Ollaan ikäänkuin samassa veneessä, toisia palvelemassa.”²

---

1 Pienyritysten aika. Artikkelijulkaisussa Pienteollisuuden Keskusliitto 90 vuotta, 8-10.

2 Kauko Kaarenojan haastattelu.

Mikä sitten oli Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton toiminnan merkitys siinä kehityskulussa, jossa yrittäjäyys muuttui hyljeksitystä hyväksytyksi ja jopa tavoitelluksi elämäntavaksi? On hyvin vaikea arvioida sellaisia vaikutuksia, joita ei voi mitata millään havainnoitavilla suureilla. Ainut mahdollisuus tavoittaa jotain konkreettista lieneekin pyrkiä tarkastelemaan asiaa yrittäjien itsensä näkökulmasta.

Otto Nieminen arvelee, että moni liittyi aikanaan liiton jäseneksi välittömän hyödyn toivossa ajatellen, että "nyt tässä varmaankin maailma aukee". Kun näin ei käynytäkään, jäätiin pettyneinä ja turhautuneina pois.³ Tampereen seudun pienyrittäjien lehti "Käsi- ja Pienteollisuuden harjoittaja" kirjoitti samasta asiasta vuonna 1964:

*"Jäsenkunnan vaatimukset saattavat joskus olla kohtuuttomat. Unohdetaan esimerkiksi, että muutoksen aikaansaaminen johonkin epäkohtaan vaatisi jopa lainmuutoksen... Aatteellinen yhdistystoiminta yrittäjäväen hyväksi on pitkän tähtäyksen puuhaa, jonka tulokset eivät suinkaan ole heti punnittavissa. Toimintahan keskittyy valppaasti seuraamaan muuttuvan yhteiskunnan muuttuvia olosuhteita ja näin kartoittamaan yrittäjän teitä päämäärää kohti. Tulisikin etsiä vastausta kysymykseen, millaiset olisivatkaan yrittämisen olosuhteet maassamme, niin käsiteollisuuden-, teollisuuden-, kuin palveluammattienkin harjoittajien kohdalta, ellei näiden piirien hyväksi olisi tehty aatteellista yhdistystyötä jo lähes sata vuotta."*⁴

---

3 NIEMINEN, 17.

4 Käsi- ja Pienteollisuuden harjoittaja n:o 3 1964, 3.

Yrittäjien hyväksi Suomessa tehdyn työn yksi tärkeä lenkki oli Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto. Alkuvuosina liiton toiminta valtion pienteollisuuslainojen välikätenä antoi monelle yrittäjälle paremmat edellytykset kehittää yritystään, ja käytännön neuvontatyö ja yrittäjän puolustaminen kaikenlaisissa yrittäjyyteen kuuluvissa asioissa olivat tärkeänä tukena usein hankalassa toimintaympäristössä. Järjestö avasi yrittäjille väylän niin mediajulkisuuteen kuin ”päättäjien puheillekin”, ja näin saatiin tehdyksi yrittäjän asiaa paikallisine pulmineen aiempaa tunnetummaksi. Erittäin tärkeätä oli myös yrittäjien keskinäisten yhteyksien syntyminen.

“Yksi tärkeä asia oli se, että Keski-Suomessa ei ollut mitään muuta foorumia, jossa toisista yrityksistä kiinnostuneet yrittäjät saattoivat tavata. Ja eräänlainen verkosto oli sekin, kun oltiin tekemisissä yrittäjien kanssa, joiden kanssa ei oltu missään tekemisissä varsinaisen (yritys)toiminnan puitteissa.

Toinen tärkeä asia yrittäjälle on tietty identiteetti ja siihen tarvitaan paitsi omaa yritystä, myös joku laajempi taustayhteisö, joka tämmöisessä tapauksessa on minun mielestä Keski-Suomessa ja kun se vielä liittyi tähän Keski-Suomen läänin perustamiseen ja sen toiminnan käynnistymiseen, niin kyllä siinä minun mielestäni tuli keskisuomalasia yrittäjiä. Ei oltu Vaasan lääniläisiä. ...jos identiteetistä puhutaan muutenkin kuin yrittäjän kannalta, niin kyllä siinä on eroa, kun voi sanoa olevansa Keski-Suomen läänistä eikä Länsi-Suomen läänistä. Minusta siinä on joku tekijä joka vaikuttaa.”⁵

---

⁵ Kauko Kaarenojan haastattelu.

Kimmo Kovala toteaa, että liitto oli lisävoima kehityksessä, jossa yrittäjän asema yhteiskunnassa koheni. Samalla se oli yrittäjälle eräänlainen "henkisen kestävyuden väylä". Vaikka liiton toiminnalliset tehtävät vähenivätkin alkuvuosista, ei sen työn merkitystä käsi- ja pienteollisuuden harjoittajien henkisenä selkärankana voi väheksyä. Vaikka tämä selkäranka koostui vain pienestä osasta maakunnan yrittäjiä, toiminnallaan se tuki myös kaikkia muita. "Siellä (liitossa) oli tällaisia yhteiskunnan kehittämistä kiinnostuneita yrittäjiä hirveän paljon ja kyllä tämä järjestö oli hyvä väylä saada esimerkiksi mielipiteitä lehdistön kautta eteenpäin", toteaa Kimmo Kovala.

Tämän tutkimuksen lopputuloksena hahmottuu kuva, jonka mukaan Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton avainmerkitys oli yrittäjän sekä ulkoisen että sisäisen identiteetin luomisessa ja selustan vahvistamisessa. Vahvan identiteetin avulla ja toistensa tuen turvin pienteollisuusyrittäjät rohkenivat ja saattoivat olemassaoloon anteeksi pyytelemättä vähitellen lunastaa paikkansa yhteiskunnassa tasavertaisina muiden elinkeinojen harjoittajien ja palkkatyöläisten rinnalla.

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton toiminta oli näkemyksellistä, tulevaisuuteen katsovaa työtä maakunnan pienyrittäjien parhaaksi ja ainakin tämän toiminnan aineettoman, henkisen tilinpäätöksen voidaan osoittaa olevan vahvasti plusmerkkisen.

7 VUOSIEN VARRELTA - TOIMINTAKERTOMUSTEN KERTOMAA

1954

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto perustetaan 21. päivänä helmikuuta. Puheenjohtajaksi valitaan sahanhoitaja Eino Noronen, sihteeriksi ja toiminnanjohtajaksi ekonomi Matti Jaatinen.

Jäsenkunnan neuvonta pienteollisuuslainten hakemisessa on jäsenhankinnan ohella liiton päätehtävä. Ensimmäinen "Pienteollisuus-päivä" järjestetään Jyväskylässä 13.11. yhdessä Jyväskylän Käsiyöläisten yhdistyksen kanssa. Siitä tulee "liiton toiminnan läpimurto". Jäseniä on vuoden lopussa 59.

1955

Keskusliitolle tehdään esitys pienteollisuuden lääkintähuollon järjestämiseksi. Liiton lainatoimikunta antaa lausuntoja pienteollisuuslaina-anomuksista. Pienteollisuuspäivän yhteyteen järjestetään maakunnallisten liittojen edustajien neuvottelu.

Liiton jäsenmäärä vuoden lopussa on 109.

1956

Liiton kenttäasiamieheksi kiinnitetään tarkastaja Veli Mäkinen. Pienyrittäjien sähkövoimakysymyksen selvittely on konkreettisesti tuntuva edunvalvontaa: "laitetaan Laukaan yrittäjien sähköasiat kuntoon".

Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistyksen kanssa aloitetaan yhteisen "Jäsenlehden" julkaiseminen ja järjestetään yhdessä Jyväskylän yhdistyksen kanssa valtakunnalliset Työ- ja Taitokilpailut.

Vaasalainen Pienteollisuus-Tukku Oy -niminen yhtiö pyytää liitolta yhteistoimintaa mielessään veneiden markkinointi. Liitto antaa sille veneentekijöiden osoitteita, yhtiö tilaa ja saakin veneitä, mutta häipyä sitten jäljettämiin. Tapaus vie muutamalta veneentekijältä luottamuksen liittoon.

1957

Liitto menettää lausunnonantamistehtävän pienteollisuuslaina-asiassa. Ensimmäiset pienempien alueiden pienteollisuuspäivät järjestetään keväällä Saarijärvellä ja syksyllä Jämsässä. Järjestetään ensimmäinen tilaisuus maakunnan kansanedustajille yhdessä Jyväskylän yhdistyksen kanssa.

Eroavan Matti Jaatisen tilalle valitaan sihteeriksi ja rahastonhoitajaksi asemanhoitaja Aimo Jääskeläinen.

1958

Sihteeri eroaa ja puheenjohtaja sairastuu. Toiminta hiljenee eikä vuosikertomusta laadita.

1959

Toiminta elpyy hiljaisuudesta Tuomas Kerttusen tultua puheenjohtajaksi. Yhteistyö KTM:n pienteollisuuspiiritoimiston kanssa alkaa. KTM:n herrat Helsingistä Keski-Suomessa ja Norosen kanssa neuvotteluissa. Liiton ja kaupunkiyhdistyksen sulauttaminen toisiinsa on esillä vahvemmin kuin koskaan ennen tai jälkeen.

Toiminnanjohtaja-sihteerin avoimeksi julistetun paikan hakijoissa ei ole kelpollista, joten Eino Noronen ryhtyy toimeen "toistaiseksi".

1960

Liiton ja yhdistyksen yhdistymishanke raukeaa viime metreillä. Oma kurssitoiminta alkaa lupaavasti mutta päättyy saman tien kauppaja teollisuusministeriön kielteiseen kantaan.

Järjestetään esitelmä- ja retkeilytilaisuudet Viitasaarelle sekä Hankasalmelle kuntien toimiessa isäntinä. Hallituksen jäsenet retkeilivät lisäksi Saarijärvellä ja Kyyjärvellä tutustuen eri yrityksiin. Maakunnallista Teollisuuspäivää vietetään Jyväskylässä.

Yhteistyön kuntien kanssa todetaan lisääntyneen merkittävästi: "liiton ensimmäinen suuri työtavoite on saavutettu". Vastaperustetun lääninhallituksen ja etenkin läänin päämiehen kanssa alkaa "kitkaton ja tuloksekas yhteistyö".

1961

Liiton sisällä perustetaan venevaliokunta, veneentekijöiden yhteistyöelin. Asiamies tekee 18 matkaa, joilla tapaa 34 yrittäjää. Äänekoskella järjestetään alihankintapäivä.

Suhteet kaupunkiyhdistykseen ovat kehittyneet kielteiseen suuntaan "vahingoksi kaupungin yrittäjille". Sen sijaan suhteet viranomaisiin, suurteollisuuteen ja kuntiin ja muihin sisarjärjestöihin ovat luoneet liitolle mahdollisuuden "viedä omia kysymyksiään kohti asettamiaan tavoitteita". Jäseniä on vuoden lopussa 105.

1962

Liiton hallituksen kokoukseen kutsutaan kansanedustaja, varatuomari Veikko Hyytiäinen selostamaan uutta liikevaihtoverolakiesitystä. Hallituksen jäsenet esittävät hänelle yrittäjien toivomuksia ja käsityksiä "eräistä lakiesityksen yksityiskohdista".

Alihankinta ja markkinointi ovat vuoden aikana liiton hallituksen pääkeskustelunaiheita. Hallitus ottaa osaa läänin pienteollisuusvaliokunnan perustamistoimenpiteisiin. Maakunnallinen teollisuuspäivä järjestetään yhteistyössä Jyväskylän Nuorkauppakamarin ja KTM:n Jyväskylän Pienteollisuuspiiritoimiston kanssa. Jäseniä on vuoden lopussa 80.

1963

Lehtiyhteistyö kaupunkiyhdistyksen kanssa on toistaiseksi päättynyt. Tiedotustoiminnassa on ryhdytty käyttämään Maakuntaliiton julkaisemaa "Maakuntaviestiä".

Maakunnallinen pienteollisuuspäivä järjestetään yhdessä Jyväskylän Nuorkauppakamarin, KTM:n Pienteollisuuspiiritoimiston ja Pienteollisuuden Keskusliiton kanssa. Jäseniä on vuoden lopussa 82.

1965

Järjestetään yhdessä Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistyksen kanssa valtakunnallinen Pienteollisuuden Keskusliiton liittokokous.

Toimitusjohtaja Kauko Kaarenoja valitaan liiton uudeksi puheenjohtajaksi. Jäsenmäärä vuoden lopussa on 87.

1966

“Liiton myötävaikutuksella” osallistuu 11 liiton yrittäjäjäsentä Jyväskylän Nuorkauppakamarin järjestämille laskentakursseille. Maakunnallinen Pienteollisuuspäivä järjestetään yhdessä Keski-Suomen Maakuntaliiton ja KTM:n Pienteollisuuspiirin kanssa. Esitelmien teemoina on tuotekehittäminen.

Hyvät suhteet liiton ja kaupunkiyhdistyksen välillä ovat virinneet jälleen monen “kelirikovuoden” jälkeen. Neljän vuoden tauon jälkeen ryhdytään yhteistyössä toimittamaan jäsenlehteä, jonka nimi on nyt Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuus.

Liitolle valitaan matkailuteollisuusvaliokunta, koulutusvaliokunta, julkaisuvaliokunta ja työvaliokunta.

1967

Yhteiset lounastilaisuudet kaupunkiyhdistyksen kanssa aloitetaan vastavalmistuneen Pienteollisuustalon M-Killassa eli yhdistyksen tiloissa. Myös suhteet Maakuntaliittoon ja KTM:n Pienteollisuuspiiritoimistoon ovat erittäin hyvät. Yhdessä KTM:n piirin kanssa järjestetään "Pienteollisen rakentamisen päivä" Jyväskylässä.

Lehdistöä kiitetään virinneestä mielenkiinnosta pienteollisuusyrittäjiä kohtaan ja hyvästä yhteistyöstä. Toimintakertomuksessa todetaan: "Tunnusomaista teollisten yrittäjien neuvonta- ja koulutustyössä on ollut sen korkeatasoisuus, yritys- ja ajankohtaisuus, runsas osanotto ja sen mukainen hyvä lopputulos."

1968

Liiton alaisuuteen perustetaan ensimmäinen pienteollisuuskerho Laukaan Lievestuoreella. Kerhon puheenjohtajana on Antti Hakala.

Kevätkokouksen teemana on yhdyskunnan ja yrityksen välinen yhteistoiminta, syyskokouksen teemana käytännön vientitalous. Vuoden aikana ryhdytään kartoittamaan Keski-Suomessa tyhjillään olevia koulurakennukset ja tarjotaan niistä tietoja toimitiloja tarvitseville yrittäjille.

Ensimmäiset suunnitelmat alueellisen kehitysyhtiön perustamisesta tulevat julkisuuteen.

1969

Liitto täyttää 15 vuotta. Sama luku täyttyy myös maakunnallisten pienteollisuuspäivien osalta.

Yhdessä Keski-Suomen Rationalisointiyhdistyksen kanssa järjestetään rationalisointipäivä. Osallistutaan "Yrittäjät ja yhteistyö" -seminaarin järjestelyihin Joutsassa.

Keskusliiton valtakunnallisessa toimintakilpailussa saavutetaan kolmas sija.

Ensimmäiseksi vuoden yrittäjäksi valitaan Tutta-Tuotteen johtaja Jaakko Kokki.

Jäseniä on vuoden lopussa 86.

1970

Maakunnallinen pienteollisuuspäivä järjestetään yhdessä Jyväskylän Yliopiston Taloustieteen laitoksen kanssa yliopiston tiloissa. Osanottajia on vain 13, minkä todetaan osoittavan, että kynnys yliopiston ja keskisuomalaisen pienyrittäjän välillä on liian korkea. Jäsenkunnalle annetaan moitteita huonosta osallistumisesta liiton tilaisuuksiin.

Laukaan kunnan kanssa toteutetaan Laukaan viikko. Maaherra Palovesi toteaa julkisesti Keski-Suomessa toimivan yrittäjien ja KTM:n

pienteollisuuspiiritoimiston yhteistyön mallikelpoiseksi koko muulle maalle.

Vuoden yrittäjäksi valitaan Alpe Salo, Laukaan Puun toimitusjohtaja.

1971

Valtakuntaan perustetaan Kehitysaluerahasto Oy.

Eroavalle maaherra Eino Palovedelle lahjoitetaan Laukaan Puun kultamitalijakkara.

Teollisuuspäivän teemana on Yritysasiamies yrittäjän ja yhteiskunnan kentässä. Vuoden yrittäjäksi valitaan Väinö Rautiainen Saarijärveltä. Jäsenmäärä on vuoden lopussa 77.

1972

Liiton kevätkokous ja esitelmätilaisuus järjestetään Muuramessa. Muuramen yrittäjät tarjoavat kahvit ja kunta toivottaa tervetulleeksi. Tutustutaan neljään muuramelaisyriyrykseen. Maakunnallisilla Pienteollisuuspäivillä on esillä EEC-paketti.

Vuoden yrittäjäksi valitaan suksitehtailija Antti Valkonen Muuramesta.

1973

Kevätkokous järjestetään Laukaassa, kunta isännöi tilaisuuden.

Vuoden yrittäjäksi valitaan lievestuorelainen hitsari Teuvo Suuronen.

1974

Vuosi on liiton 20. toimintavuosi. Uudeksi puheenjohtajaksi valitaan lievestuorelainen Uunituote Oy:n toimitusjohtaja Antti Hakala.

Vuoden teemaksi on valittu "Yritys ja perhe". Liitto haluaa herättää keskustelua perheen merkityksestä yritystoiminnassa ja järjestää yrittäjien perheseminaarin, jossa keskustelua alustetaan aiheista "Johtajan ongelmat ja perheen tuki", "Kiireen synty", "Stressi ja rentoutuminen", "Miten pääsen turhista huolista" sekä "Perhe ja fyysillinen kunto". Joutsenlammella pidettyyn seminaariin ilmoittautuu parikymmentä yrittäjää perheineen. Vetäjänä on Kimmo Kovala.

Vuoden yrittäjäksi valitaan Matti Hokkanen, matkamuisto- ja urheiluvälinealan yrittäjä Jyväskylästä. Vuoden lopussa liiton jäsenmäärä on 74.

1975

Kevätkokous ja teollisuuspäivä pidetään Viitasaarella. Hallituksen kokous järjestetään Konnevedellä ja liiton syyskokous Jämsässä.

Eino Noronen nimitetään liiton kunniajäseneksi hänen erotessaan sihteerin toimesta. Uudeksi sihteeriksi valitaan ekonomi Martti Kytöluhta. Lama iskee Suomeen.

Syksyllä toteutetaan jäsenhankintakampanja. Vuoden lopussa jäsenmäärä ylittää jälleen pitkästä ajasta sadan rajan: 113.

Vuoden yrittäjä on Matti Sinkkonen, jyväskyläläisen Kone-Jyrän toimitusjohtaja.

1976

Laukaalainen veneentekijä Otto Nieminen valitaan uudeksi sihteeriksi ja rahastonhoitajaksi eronneen Kytöluhdan tilalle.

Vuoden yrittäjäksi valitaan muuramelainen Nokka-Koneen toimitusjohtaja Jorma Nokkala.

Lama jatkuu ja jäsenmäärä laskee. Vuoden lopussa jäseniä on 85.

1977

Kevätkokouksessa Petäjävedellä on puhumassa puolustusministeri Seppo Westerlund, joka toteaa: "Yrittämisen arvostusta ei tarvitse perustella, se on itseisarvo." Syyskokous pidetään Äänekosken Kauppaoppilaitoksella.

Vuoden yrittäjäksi valitaan toimitusjohtaja Eino Räsänen Viitasaaren Mustakivi Oy:stä. Liiton jäsenmäärä vuoden lopussa on 72.

1978

Järjestetään yhdessä Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistyksen kanssa valtakunnallinen liittokokous Jyväskylässä.

Neljännesvuosisadan hautunut ajatus kypsyy toteuttamisen asteelle: Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliitto ja Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistys yhdistyvät. Uuden järjestön nimeksi tulee Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusyhdistys, ja sen puheenjohtajaksi valitaan Kimmo Kovala, joka on vuodesta 1964 lähtien ollut tiiviisti mukana keskisuomalaisten yrittäjien yhteistyöryhmässä.

L Ä H T E E T

ARKISTOLÄHTEET

Jyväskylän Maakunta-arkisto (JyMa)

Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistyksen arkisto

Jäsenlehdet vuosilta 1956-75
Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliiton julkaisuja
Toimintakertomus vuodelta 1954.
Käsityö ja Teollisuus -lehti

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton arkisto

Hallituksen, valiokuntien ja yleisten kokousten pöytäkirjat
vuosilta 1954-1978
Toimintasuunnitelmat ja -kertomukset vuosilta 1954-1978
Kirjeet, muistiot ja tiedotukset vuosilta 1954-1978
Jäsenluettelot
Lehtileikkeet
Liiton historiaa varten laaditut käsikirjoitukset
Tilit

Jyväskylän Yliopiston kirjaston Fennica-kokoelma

Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliitto r.y:n 17. liittokokous
Raumalla 27.-28. p:nä elokuuta 1955. Käsiohjelma.

Käsi- ja Pienteollisuuden Keskusliitto r.y:n XXII liittokokous
Tampereella elokuun 14. p:nä 1960. Pöytäkirja.

SANOMA- JA AIKAKAUSLEHDET

Jyväskylän Sanomat 1954-1960

Jäsenlehti 1956-62 (K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton ja Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistyksen yhteinen julkaisu)

Keskisuomalainen 1954-1978 ja 1997

Keski-Suomi 1954-1960

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuus 1964-1975

Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuuslehti n:o 1/95. 39. vsk.

Käsi- ja Pienteollisuuden harjoittaja. Tampereen Käsityö- ja Teollisuusyhdistys r.y:n ja Tampereen Talousalueen Käsi- ja pienteollisuusliitto r.y:n tiedotuksia 1956-1969.

Käsityö ja teollisuus n:o 5 1958.

KIRJALLISUUS

INKILÄINEN, Aimo; KOSKINEN, Aki; SJÖSTRÖM, Max; TUOMINEN, Aulis, Yritysverkottumisella joustavuutta ja tehokkuutta. Tampere 1995.

JOKIPII, Mauno (toim.), Keski-Suomen Historia II. Jyväskylä 1988.

JOKIPII, Mauno (toim.), Keski-Suomen historia III. Jyväskylä 1993.

LAITINEN, Erkki, Väestökehitys. Teoksessa JOKIPII, Mauno (toim.) Keski-Suomen historia III. Jyväskylä 1993.

LÄHTEINEN, Martti, Pienyrittäjän asema autioituvalla maaseudulla. Sosiaali- ja terveysministeriö, sosiaalipoliittisen tutkimusosaston tutkimuksia 1972. Pro gradu -tutkimus. Turun Yliopiston sosiaalipoliittikan laitos.

MARKKANEN, Erkki, Keski-Suomen taloushistoria. Teoksessa JOKIPII, Mauno (toim.) Keski-Suomen Historia II, Jyväskylä 1988.

NIVARPÄÄ, Erkki, Jyväskylän Käsi- ja Pienteollisuusyhdistys 1878-1978. Jyväskylä 1978.

Pienteollisuuden Keskusliitto 90 vuotta. Pienteollisuuden Keskusliiton juhlaulkaisu. Helsinki 1988.

PIHKALA, Erkki (toim.), Teollisuus-Suomi 1945-1980. Helsinki 1987.

VIRRANKOSKI, Pentti, Teollisuus ja käsityö, teoksessa Suomen taloushistoria I, Agraarinen Suomi. Helsinki 1980.

PAINAMATTOMAT KIRJOITUKSET

KAARENOJA, Kauko, Alustus keskisuomalaisten kansanedustajien informaatiotilaisuudessa 17.4. 1968. Moniste. K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton arkisto

KAARENOJA, Kauko, Keski-Suomen pienen ja keskisuuren teollisuuden ajankohtaisista ongelmista. Esitelmä 20.11. 1972. Moniste. K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton arkisto.

KAARENOJA Kauko, Katsaus Keski-Suomen yritystoimintaan 1975. Moniste. K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton arkisto.

KIISKINEN, Tapani; PALOSTE, Esko; SAARINEN, Pekka; VESTERINEN, Pekka, Jyväskylän pienteollisuus. Tutkielma Jyväskylän Yliopiston Taloustieteen laitoksen Pienteollisuusseminaarissa 1970. Moniste. K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton arkisto.

KOVALA, Kimmo, Muisteluita Kasvutalous/Aluetalous kehitysyhtiön ympärillä. Moniste. K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton arkisto.

NIEMINEN, Otto, Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton historiikkiluonnos. Keski-Suomen Käsi- ja Pienteollisuusliiton arkisto.

TOIKKA, Heikki, Aluetalous Oy. Suunnitelma elinkeinoelämän alueelliseksi kehittämissyhtiöksi. 30.12. 1968 päivätty versio. Moniste. K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton arkisto.

TAPPER, Harri (aineiston koonnut Antti Hakala), Uunituote Oy
30 v. 15.12. 1987. Moniste. K-S Käsi- ja Pienteollisuusliiton
arkisto.

HAASTATELLUT HENKILÖT

Kauko Kaarenoja	1997
Tuomas Kerttunen	1997
Kimmo Kovala	1997
Otto Nieminen	1995